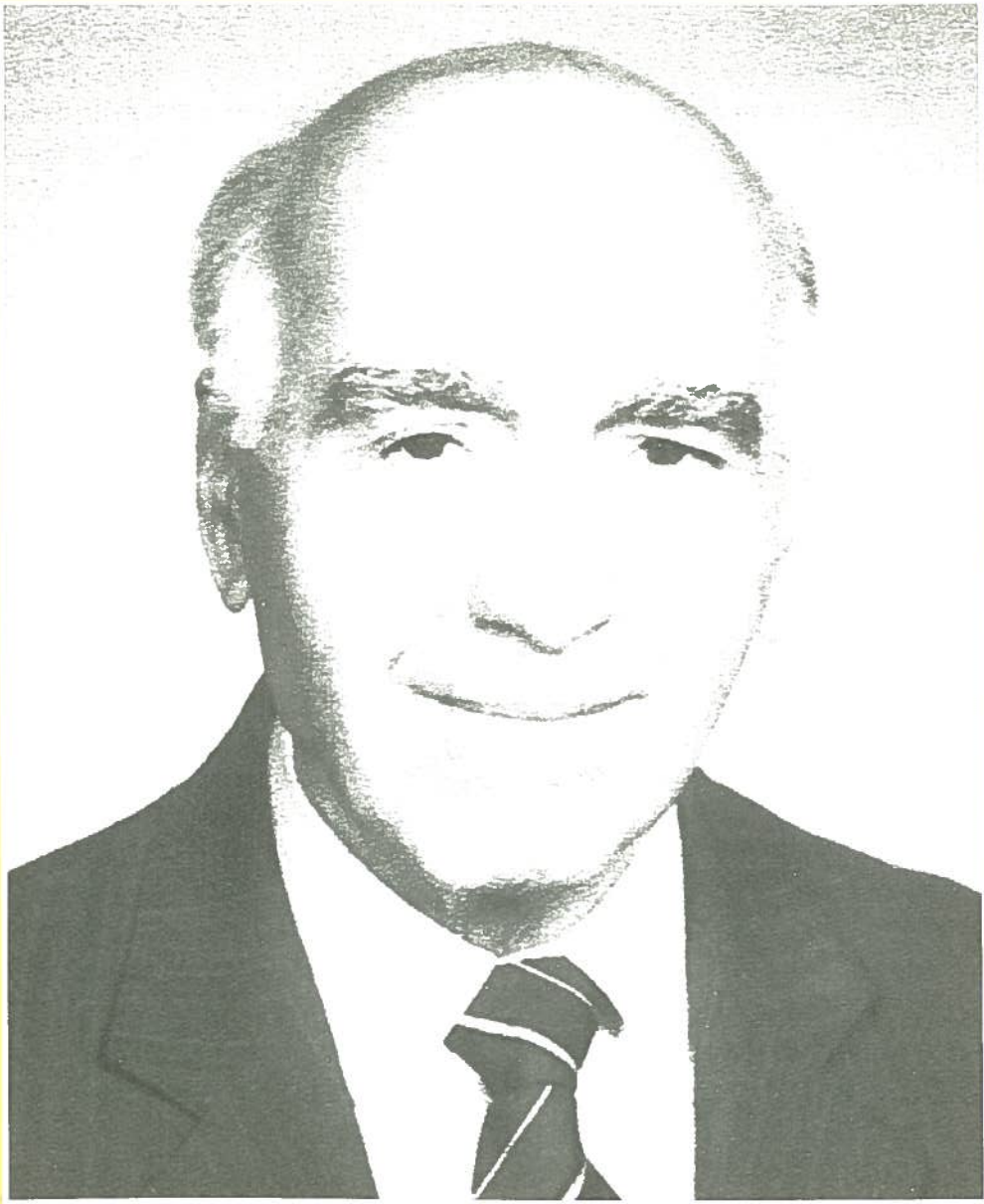

ağın

DÜŞÜN VE SANAT DERGİSİ

MART - NİSAN 2004

Sahibi

Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği Adına
Ahmet DEVİREN

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Mehmet ORHAN

Yazı Kurulu
Mehmet ORHAN
Mevlüt ÖKSÜZOĞLU
Ahmet DEVİREN
S. Selami TAŞBAŞI
Ruhi TAŞKIN

Teknik Yönetmen
Ömer ÖZTÜRK

Yazışma Adresi:
Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği
Hoşdere Caddesi, Akasya Apt. No: 41-2 A
Y. Ayrancı / ANKARA
Tel: (0 312) 426 75 90 Faks: (0 312) 354 78 38

Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği,
PTT 101843 no.lu Çek Hesabı
T.C. Ziraat Bankası Ankara Yenişehir Şubesi
Hesap No: 441169

Gönderilen yazılar yayımlansın, yayımlanmasın
iade edilmez ve telif ücreti ödenmez.

Bu dergide yayımlanan yazılardaki fikirler
yazarlarına aittir.

Dergimiz Basın Meslek İlkelerine uymaya söz
vermiştir.

Ağın Düşün ve Sanat Dergisi, Ankara Valiliği'nin
12.09.1991 gün ve 8202 yazıları ile ayda bir çıkar.

Yıl: 14 Sayı: 148-149
MART - NİSAN 2004
Dizgi-Mizanpaj: **Marina Tanıtım - 232 00 01 (pbx)**
Baskı: **HAS-SOY Matbaacılık**
Tel : 0 312 341 59 94 / 384 03 04

Ağın Düşün ve Sanat Dergisi Muhabirleri:
Emrullah GÜLER : Ağın - Malatya
Cüneyt ÖZKUL : İzmir
Ahmet SAMUR : İstanbul

Ön kapak: Mehmet ORHAN

SAYFA

İÇİNDEKİLER

3-4	Yitirdiklerimizin Ardından Ankara - AĞIN DERNEĞİ
5	Dostluk Yolu (Şiir) Mehmet ORHAN
6-7	Sarmaşığın Ölümü (Şiir) Zeki HAFIZOĞULLARI
8	Saydığım, Sevdiğim İnsan Mehmet Orhan S. Selami TAŞBAŞI
9-10-11-12-13	Tarihten Günümüze AĞIN Salih AKYEL - Dr. İbrahim ÜNAL
14	Tövbeler Olsun (Şiir) Ahmet SAMUR
15-16	Anadolu'nun Rönesans Güneşi Tonguç Baba M. Cavit ALPASLAN
17	Mehmet Alp'in Ardından Selahattin ÖZER
18-19	Anadolu'nun Sessiz Sesi Ergönül'ün Seher Yeli Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ
20	Ağın Örgü Örgü Örülmüş Güzele Benzer (Şiir) Celal YALÇIN
21	Ummana Döker, Asumana Söylerim Şerif AYDEMİR
22-23	Pencereler Şükran ÇAĞLAR
24	Bakmayın (Şiir) Dr. Galip UZUNCA
25-26	Anıt Milli Eğitimci Hilmi Ziya Apak Av. Turgut İNAL
27	Fıkralar Mehmet ORHAN
28-29	Çocuk Çağı Beslenmesinde Meyve Suyunun Yeri Dr. F. Emre CANPOLAT
30	Ağın'la İlgili Haberler
31	Doğumlar, Evlenenler, Ölüm

YİTİRDİKLERİMİZİN ARDINDAN...

Ayrılık... Ölüm... Kulağa hoş gelmeyen, buz gibi birer sözcük. Tüm canlıların yaşamını noktalayan bir olay. Dünya var olduğundan beri canlıların sonunu hazırlayan bir olgu. Ondan kaçıp, kurtulmak olanaksız.

Atalarımız boşu boşuna söylememişler, **“Dünya Sultan Süleyman’a bile kalmadı”** diye.

Dünya’ya gelmek nasıl olağansa, ölümün de aynı şekilde olması gerekiyor. Ancak, doğumda gösterdiğimiz coşkuyu, duyduğumuz sevinci, mutluluğu, ne yazık ki ölüm karşısında gösteremiyoruz. Çoğu zaman yetersiz kalıyor, perişan oluyor, kendimizi parçalayıp harap ediyoruz.

Zaman acımasız! Fakat, zaman her şeyin ilacı da... Aradan geçen zaman süreci içerisinde her türlü acıya, hasretliğe ve ölüme zorunlu olarak kendimizi alıştırmaya çalışıyoruz. Sevinç gibi ölümle de beraber yaşamayı kanıksıyoruz. Ve zaman periyodunda her şeye bir ölçüde duyarsız kalmayı öğreniyoruz.

Çünkü elimizden bir şey gelmiyor...

Çaresiziz!

Ağın Kültür Dayanışma Derneği ile onun yayın organı olan “Ağın Düşün ve Sanat Dergisi” de bu son dönemde ölümden payını çok fazlasıyla aldı.

Ağın Derneği ve Dergisi, ilk darbeyi 28 Ekim 2003 tarihinde Dr. Vâkîf Özkul’la yedi.

Yaşlı gözlerimizle ve içimiz buruk bir şekilde O’nu son yolculuğuna uğurladık.

Uzun yıllar Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği başkanlığının yanı sıra çalışmalarının çoğunu Ağınlı hemşehrilerine, Ağın Düşün ve Sanat Dergisi’ne ayıran, muayenehanesini tüm dost ve hemşehrileriyle paylaşan Özkul, hepimizi derin acılar içerisinde bırakarak bu dünyadan ansızın göçtü, gitti...

O’nunla sohbet hoştu, dostluk-arkadaşlık bir

başkaydı...

Dr. Vâkîf Özkul’u yitirdiğimiz günlerden çok öncelerinden beri, Ağın Düşün ve Sanat Dergisi artık Mehmet Orhan tarafından çıkarılmaya başlanmıştı. Bu nedenle, hizmet akışında herhangi bir aksaklık ve sorun yaşanmamıştı. Deyim yerindeyse hizmet bayrağı bu kez Mehmet Orhan’ın elindeydi.

Çünkü, Mehmet Orhan 1967’li yıllardan beri Ağın Dergisi’nde güçlü kalemiyle yazılar, öyküler, şiirler yazıyor, hassas duygularını okurlarıyla zaten paylaşıyordu.

Beyelması Köyü’nde 1922 yılında doğan Orhan, ilk öğrenimini Beyelması ve Ağın’da yaptı. Arapgir Ortaokulu’nu ve Sivas Öğretmen Okulu’nu “Peki” dereceleriyle bitirdi. 1939-1940 Öğretim Yılı’nda, Türkiye’deki bütün Orta Öğretim okullarında öğrenim gören başarılı öğrenciler için, Milli Eğitim Bakanlığı tarafından ilk kez yayınlanan “İftihar Kitabına” girdi.

1945 yılında, şimdi “Gazi Üniversitesi”ne dönüştürülen Ankara Gazi Eğitim Enstitüsü’nün Türkçe-Edebiyat Bölümü’nü bitirdi. Sivas Orta Okulu ve Kars Lisesi Türkçe-Edebiyat öğretmenliği, Koyulhisar ve Suşehri Orta Okulları’nın kuruluş yıllarında müdürlük yaptı.

1954 yılında Milli Eğitim’den ayrılarak, yayın ve yazın çalışmalarıyla yakından ilgilenmek için, Ankara’ya geldi ve Türkiye Şeker Fabrikaları Anonim Şirketi Genel Müdürlüğü’ne girdi. Bu kuruluşun Personel biriminde kontrolör, müdür yardımcısı ve müdür olarak 27 yıl hizmet verdi. 1966 yılında, “Kamu İktisadi Kuruluşları Yönetimi” konusundaki kazandığı bir bursla bir yıl için Fransa’ya (Paris) gönderildi. 1981 yılında emekliye ayrıldı ve aynı şirketin yan kuruluşu olan Türkiye-Libya Ortak Tarım ve Hayvancılık Şirketi’nde yönetici olarak 1991 yılına kadar hizmet verdi.

1945 yılından bu yana, çeşitli dergi ve gazete-

lerde, bu kapsamda Ülke, İşte, Genç-Ay, Anahtar, Pancar, Elde, Ağın Düşün ve Sanat Dergisi'nde şiir, öykü ve araştırma yazıları yayımlandı. Ayrıca, 1961-1964 yılları arasında, Ankara Radyosu'nun "Mikrofonda Tiyatro" ve "Çocuk Saati"nde 15'e yakın tiyatro oyunu yayımlandı. Orhan'ın 1963 yılında, ilgili kuruluşun onayından geçmiş "Dikenli Yol" adlı bir senaryosu da vardır.

Yukarıda kısaca özgeçmişini yayımladığımız Mehmet Orhan ağabeyimiz; yetenekleri, üstün zekası, çalışma azmi ve titizliğiyle Ağın Düşün ve Sanat Dergisi'ni bugünlere kadar başarıyla getirdi.

Hacettepe Hastanesi yoğun bakım ünitesindeki yatağında son anlarında dahi, "Ağın Dergisi'nden eve de 3-5 tane gönderir misiniz?" sözleri, O'nun yaşama olan bağlılığının ve Ağın tutkusunun sadece ufak kanıtlarıydı.

Ankara-Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği üzerinde, ölüm rüzgarı tüm hışımıyla esmeye devam ediyordu. Mehmet Orhan'ı son yolculuğuna uğurlamak için bulunduğumuz Maltepe Camii'ne gelen bir telefon, öğretmen Mehmet Alp'i de yitirdiğimiz haberini kulaklarımıza fısıldıyordu.

Mehmet Orhan'la aynı yaşta olan Mehmet Alp'i de bir gün ara ile yitirmiştik.

Derneğimizin Kurucu üyesi, Dergi ve Derneğimizin yıllar boyu savunucusu ve destekçisi olan Alp'i, yaşamı boyunca yalnızca o amansız hastalık yenebilmişti.

Dr. Vâkîf Özkul, Mehmet Orhan ve Mehmet Alp...

Ankara-Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği'nin bu ödün vermez savaşçıları, öncekiler gibi bu dünyadan sessizce göçüp gittiler.

Ancak arkalarında iyi sözler, iyi izler ve iyi duygular bırakarak...

Her üçü de Ağın'a tutkuluydular, Ağın'a aşık-tılar...

Her üçü de Mustafa Kemal Atatürk'ün hayranı, O'nun ilke ve devrimlerinin, Cumhuriyet'in yılmaz savunucuları idiler... Yobazlığa, bağnazlı-

ğa yaşamları boyunca set çekmişlerdi adeta.

Onun içindir ki;

Dr. Vâkîf Özkul'u 29 Ekim 2003 günü "Cumhuriyet Bayramı"nda,

Mehmet Orhan ve Mehmet Alp'i de yıllarca eğitmek için çaba harcadıkları sevgili öğrencilerinin bayramı olan "Ulusal Egemenlik ve Çocuk Bayramı" haftasında içimiz kan ağlayarak toprağa verdik.

Ruhları şad olsun.

Ankara-Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği, olanakların elverdiği ölçüde başarıyla görevlerini yerine getirmeye devam ediyor...

Derneğin yayın organı olan "Ağın Düşün ve Sanat Dergisi" de , ülkemizde hemen hemen çoğu il'in, ilçenin başaramadığı bir ilki aralıksız olarak sürdürüyor.

Ağın Düşün ve Sanat Dergisi, şu anda elinizde olan 148-149. sayılarıyla dile kolay tam 14 yaşında... Derginin ilk yayın tarihini dikkate aldığımızda ise bu süre neredeyse yarım asra yaklaşıyor. Ülkemiz koşullarında gerçekten büyük bir başarı bu...

Yitirdiğimiz kişiler, Dernek ve Dergi açısından çok büyük birer kayıp... Yerlerinin doldurulması da gerçekten çok zor.

Ancak, Ağın ve Ağınlı; yüzyıllardır sürekli büyüyen ve gelişen, sürekli sürgün veren ulu bir çınar ağacı gibidir... Nice yitirdiğimiz değerler yerine, gencecik beyinler ve yetenekler onların yerini doldurmaya çalışmışlar, Ağın'ın adını duyurmayı sürdürmüşler ve sürdüreceklerdir de.

Onun için, bu asırlık çınarın yok olmaması ve her geçen gün biraz daha güçlenip kuvvetlenmesi ve yeni filizler verebilmesi için sizlerin maddi/manevi desteğine her zamankinden daha fazla gereksinim duyuyoruz.

Bu desteği bizlerden esirgemeyeceğiniz duygularıyla, hoşçakalın...

ANKARA-AĞIN DERNEĞİ

DOSTLUK YOLU

Mehmet ORHAN

Bu yol göz alabildiğine uzar
Dostlar ülkesine gider bu yol
Deresi, bayırı, inişi, yokuşu
Kurdu kuşu var bu yolun.

Bu yol dostlar ülkesine gider
Baharı müjdeleyen çiçekler arasından
Ve sılaya açılan yol üzerinden
Nasıl da çok yönlü akıyor aydınlık.

Baharı müjdeleyen çiçekler arasından
İlerle ki yollar yürümekle tükenir
Bakarsın yel püfür püfür, gün ıslıl ıslıl
Bire bin veren toprak yeşiller giyinmiştir.

İlerle ki yollar yürümekle tükenir
Bu yol göz alabildiğine uzar
Baharı müjdeleyen çiçekler arasından
Bu yol dostlar ülkesine gider, dostlar.

Ankara 2002

SARMAŞIĞIN ÖLÜMÜ

Zeki HAFIZOĞULLARI

Ankara Hukuk Fakültesinin önünde
Gelişmiş iri bir sarmaşık vardı
Bir gün yok olup gitti
Bu onun öyküsüdür

inanamazsınız

ne de çok alışmıştım

farkında bile olmadım ölümünün

özensiz bir el kırmış belini orta yerinden

görenler artık yaşamaz demişler

kalmışlar çaresiz

ve sökülmüş kökünden

bir anda yok olmuş

izi kalmamış toprakta

ağıt yakan da olmamış ardından

altmışlı yıllardı

delikanlıydık hepimiz

fakülte öğrencisi olmuştuk

o zaman tanışmıştım sarmaşıkla

yel estikçe

adeta göz kırpar

hoş gelmişsin derdi

kimsem yoktu koca kentte

ilk kez

onunla

sevgiyi

insansı sıcaklığı

yüreğimde duymuştum

yeşil mi yeşildi

sanki kundak olmuştu

sarıp sarmalamıştı koca duvarı

inatla kol salmıştı dört bir yana

aşktı

tutkuydu

baş kaldırmaktı tutsaklığa

korkmamaktı

ulusal erki simgeliyordu

zerafeti pek yakışmıştı Ankara taşına

müeyyidesi olmuştu yüce Cumhuriyetin

gençliğim
umutlarım
hayallerimdi sarmaşık

onunla yaşlandım

sırdaştık
anılarımı saklıyordu bağrında
düşüncelerim yapraklarında yitip gidiyordu

ne zor günler geçirmiştik birlikte

ihtilallerle yaşadık
hep yoksulluğu yenmek istedik
amacımız kadim bir ezikliği atmaktı içimizden
muradımız özgür olmaktı
başı dik
kuşlar kadar serbest

olmadı

inadımız özrümüz oldu
kurtulamadık bir türlü mollalık tutkusundan
istememezken ırkçılık bataklığında boğulduk kaldık

yazıklar olsun
sonunda eşkıya olduk dağlarda

utanmadık
el kapılarında aradık özgürlüğü

böyleyizdir
evvel Allah
atmada üstümüze yoktur

bir türlü büyütemedik ekmeğimizi
ne de bölüşmesini bildik
arınamadık şiddetten

ayak sesimizden korktuk

ayıp saydık hatayı kabullenmeyi
kabahati çocuklara yükledik
kurtulduk vicdan azabından

sarmaşık yok
yelin sesini duymaz olduk
artık kuşlar da gelmez oldu
devinim bitmez
her son yeni bir başlangıçtır
bu alemde umutsuzluğa yer yoktur

elbette yarın dünden iyi olacak

yeni sarmaşıklar yeşerecek
daha köklü
daha gür

yel esince
özgürlük türküleri söylenecek

korkuları bitecek

ekmek büyüyecek
ve hakça bölüşülecek

20.04.2004

Saydığım, Sevdığım İnsan

MEHMET ORHAN

S. Selami TAŞBAŞI

Yıl 1964... Askerlik bitmiş, iş arıyorum. Ağın-
lı iş verebilecek, aracı olabilecek hemşehrilerimi-
zi araştırıyorum.

Ağınlı hemşehrimiz Mehmet Orhan'ın, Şeker
Fabrikaları Genel Müdürlüğü'nde personel mü-
dürü olduğu söylendi. Ziyaretine gittim. İlk tanış-
mamız orada oldu. Sonra ahbab olduk. Ailece gö-
rüşmeye başladık. İyi günlerimizi, kötü günleri-
mizi paylaştık. Son derece beyefendi, her yönü ile
örnek alınacak, saygıdeğer bir büyüğümüz ve
ağabeyimizdi. Üstlendiği görevi azami titizlikle
ve sorumlulukla yapardı.

AĞIN adlı kitabını iki yıl gibi uzun bir zaman-
da en ince teferruatına kadar araştırdı, bilgiler-bel-
geler topladı, bugüne kadar Ağın hakkında yazıl-
mış kitapların en güzelini, en kapsamlısını yazdı.
Her Ağınlının evinde bulunacak kıymetli bir eser
meydana getirdi.

Kimseden takdir beklemedi, teşekkür bekle-
medi... Yalnız, Hakimevi Konferans Salonu'nda
yapılan bir toplantımızda, Ağın'a hizmeti geçen
hemşehrilerimiz arasında kendisinin unutulmuş
olduğunu çok nazikane bir şekilde bana anlatmış,
kırlmış olduğunu belirtmişti.

Ankara'da oturduğum dönemde dergiye gelen
yazıları birlikte değerlendirir, sıraya koyardık. İlk
toplantımızda ikramda bulunmadı. Düşünemedi
herhalde. İkinci toplantımızda masada iki çeşit ku-
rabiye, hazırlanmış içecekler vardı. "Senin yüzün-
den Meliha kızdı bana, bunları yiyeceksin, içecek-
sin" diye ısrar etti. Eşi Meliha ablayı çok sever ve
sayardı. Şiirlerinde ona olan sevgisinin çok duygu-
sal ve romantik bir şekilde dile getirirdi.

Şiirlerini, yazılarını okuyanlar Mehmet ağa-
beyin derin kültürünü, gramer bilgisini, bilgi ve
tecrübe birikimini kolayca anlardı.

2004 Şubat ayında Ağın Kaymakamı'nın ver-
miş olduğu brifingde bir araya geldiğimizde;
ölenlerin ardından yazılar yazıldığını, bu geleneği
bozacağımı, önümüzdeki sayıda kendisi hakkında
bir yazı hazırlayacağımı, bu nedenle bana biyog-
rafik bilgi vermesini istedim.

2004 Mart ayı sonlarında telefon etti. İstedi-
ğim bilgileri henüz gönderemediğini, bundan
sonraki sayıya yetişecek şekilde bana ulaştıracağı-
nı söyledi. Son konuşmamız bu oldu.

15-20 gün sonra ölüm haberini aldık. İnanın
kan bağım olan kardeşime üzüldüğüm kadar üzüül-
düm.

Klasik uygulama ile O'nun arkasından bu ya-
zıyı yazmak zorunda kaldım.

Mehmet ağabeyin yokluğu tüm Ağınlılar için
büyük bir boşluk olacaktır. Dergi için, kitabı için
harcadığı zaman, harcadığı emek takdirle, saygı
ile anılacaktır.

Ankara-Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği
Başkanı Ahmet Deviren, "O kadar saygı duyuyorum
ki ceketimi iliklemeden karşılayamaz, konu-
şamazdım" demişti rahmetliyi anarken.

Ben de aynı duyguları yaşadım, yaşıyorum.
Hatıraları önünde ceketimi ilikleyerek saygılar su-
nuyorum.

Allah'ın rahmeti üzerine olsun, tüm Ağın-
lıların başı sağ olsun.

30.04.2004

TARİHTEN GÜNÜMÜZE AĞIN

Salih AKYEL - Dr. İbrahim ÜNAL

(Geçen sayıdan devam)

Geçen sayıda Osmanlı öncesi ve Osmanlı dönemi Ağın ile ilgili genel bilgiler vermiştik. Bu sayıdan itibaren de XIX. yüzyıla ait nüfus bilgilerini detaylı bir şekilde sizlere aktarmaya çalışacağız. Cumhuriyet dönemine kadar olan nüfus bilgilerini, XIX. yüzyılın birinci ve ikinci yarısı olarak iki ayrı yazı şeklinde planladık ve bu sayıda bu yüzyılın ilk yarısında yapılan (1831) ve Osmanlıdaki ilk nüfus sayımı olarak bilinen sayım sonuçlarını sizlerle paylaşacağız.

XIX. YÜZYILDA NÜFUS

Osmanlı Devlet yönetimi nüfusun muhafazası ve çoğalması hususunda büyük bir titizlik gösteriyordu. Nüfusun sürekli artması için her türlü çabayı harcıyor ve bu hususta çeşitli kanunlar çıkarıyor, fermanlar yayımlıyordu. Mesela, gençlerin evlenmesi bakımından en büyük engel olarak görülen başlık parasının kaldırılması için birçok ferman, eyalet ve sancaklara gönderilmişti. Bu fermanlarda başlık parasının külliye kaldırıldığı vurgulanıp, kız babalarının bir akçe dahi talep etmemesi, hatta evlenecek çağa gelmiş olup da evlenmeyen kişilerin tespit edilip sebeplerinin araştırılması istenmekteydi. Diğer taraftan nüfus azalmasının sebeplerinden biri olarak görülen ıskat-ı ceninin yasaklandığı ve ceza-i müeyyideler getirildiği görülmekteydi¹.

XIX. yüzyılın ilk çeyreğine kadar Osmanlı şehirlerinin nüfusu hakkında kesin bir bilgi elde etmek oldukça zordu. Fakat 1831 yılına kadar Osmanlı Devleti genel bir nüfus sayımı yapmamış, önceleri

hakimiyeti altındaki toprakların kullanımını ve bunlara bağlı olarak asker alma, vergi toplama gibi temel bazı meselelerde kolaylık sağlamak amacıyla tahrirler, daha sonraki tahrirlerde de değişik isimler altında (avarız defterleri, maliyeden müdevver defterleri, tımar tevcih defterleri vb.) çeşitli istatistikler yaptırmışlardır. Bu tür defterlerden nüfus hesaplamaları yapabilmek mümkün olmaktadır². Nüfus araştırmaları ile ilgili biraz önce bahsettiğimiz tahrir defterlerinde yer alan hane, mücerret ve bennak sayıları ile daha sonraki dönemlerde şer'iyye sicillerinde de bulunan avarız hane sayıları³ önemli bir yer tutmaktadır. Ancak avarız hane sayılarının, nüfus haricinde hane sayılarında bile bir kesinlik ifade etmemesinden dolayı, yapılan tahmini nüfus hesaplamalarında az da olsa bir yanılma payı olmaktadır⁴. Fakat, XIX. yüzyıldan itibaren yapılan nüfus sayımlarında sadece erkek nüfusun sayılması ise nispeten bu döneme ait rakamları gerçeğe daha yakın kılacaktır.

Ağın ve çevresindeki köylerin nüfusunu tespit etmeye çalışırken; Ağın, Arapgir, Eğin ve Çemişgezek Sancakları üzerinde yapılmış olan çalışmalardan istifade edeceğiz. Bunların haricinde Salnamelerden elde edilen bilgiler kullanılarak bir değerlendirmeye tabi tutulacaktır.

I. Müslüman Nüfus İçin İcmal Defterinde Kullanılan Terimler:

1. Tüvana: Güçlü, kuvvetli demek olup, askerlik çağına gelmiş erkek nüfus için kullanılmaktadır.

1) Mustafa Öztürk; "Osmanlı Döneminde İskat-ı Ceninin Yeri ve Hükümü" Fırat Üni. Dergisi, Sosyal Bilimler, C.1, S.1, Elazığ 1987, s.199-208.

2) Ahmet Aksın; XIX. Yüzyılda Harput, Elazığ 1999, s. 152.

3) Avarız ve avarız hanesiyle ilgili olarak geniş bilgi için bkz. Ömer Lütfi Barkan; "Avarız", İslam Ansiklopedisi C.2, İstanbul 1988, s. 13-19.

4) Avarız hane sayılarının nüfus araştırmalarında kullanılmalarıyla ilgili olarak bkz. Rıfat Özdemir; "Avarız ve Gerçek Hane Sayılarının Demografik Tahminlerde Kullanılması Üzerine Bazı Bilgiler", X. Türk Tarih Kongresi Bildirileri (22-26 Eylül 1986), Ankara 1993, s. 1581-1613.

5) Ferit Develioğlu; Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lügat, İstanbul 1988, s. 1085.

2. Sıbyan: Henüz memeden kesilmemiş erkek çocuk veya baliğ olmamış erkek çocuk anlamındadır. Defterde anlatılmak istenilen bu terim ergenlik çağına kadar olan erkek çocuk nüfusunu göstermektedir⁶.

3. Musinn: Yaşlı, yaşı geçmiş, kocamış, ihtiyar manasındadır⁷.

4. Nizamiye: Askerlik çağında olan gençler için kullanıldığı düşünülmektedir. Bunun yanında askerlik hizmetini bitiren ve muvazzaf er statüsünde bulunan kişiler de bu sınıfta değerlendirilmiş olabilir⁸.

5. Tımarlı: Tımar sistemi kaldırılmış olmasına rağmen, Anadolu'nun çeşitli bölgelerinde varlığını halen sürdüren sipahiler bulunmaktadır. Bu terimle sayıları az da olsa (105 kişi) bu gruba girenler tımarlı olarak kaydedilmiştir⁹.

6. Mahall-i Aher: Başka mahale gidenler veya başka mahalde bulunanlar manasında kullanılmaktadır¹⁰.

II. Gayr-i Müslim Nüfus İçin İcmal Defterinde Kullanılan Terimler:

1. A'la: En yüksek cizye oranı üzerinden vergi veren kişilerdir.

2. Evsat: Orta gelir seviyesi üzerinden vergi veren kişilerdir.

3. Edna: En düşük cizye oranı üzerinden vergi veren kişilerdir.

4. Sıbyan: Gayr-i müslimlerin cizye verme durumunda olmayan erkek çocuklarının kastedildiği terim olarak kullanılmaktadır.

5. Mande: Cizye verme yükümlülüğü düşmüş, yaşlı gayr-i müslimler için kullanılan bir tabir olarak geçmektedir.

6. Mahall-i Aher: Aynı şekilde başka mahallerde bulunan gayr-i müslimler kastedilmektedir.

III. Nüfus İcmal Defterine Göre XIX. Yüzyılın İlk Yarısında Ağın ve Bugün Ağın'a Bağlı Olan Köylerin Nüfusu ve Göçleri:

İncelenen dönemde Arabgir kazasında 152 kırsal yerleşme ve 1 adet şehir yerleşmesinde 19356 kişilik nüfus yaşamaktadır. Bu nüfusun 4169'u Arabgirde, geriye kalan 15187 kişi ise 152 adet kırsal yerleşmede yaşamaktadır¹¹. Bu dönemde Ağın, Arabgir kazasına bağlı bir köy konumundaydı. O dönemlerde Arabgir kazasına bağlı Ağın ve bugün Ağın'a bağlı 34 kırsal yerleşmesinde 5106 kişilik erkek nüfus yaşamaktaydı.

Defterde vergi ve asker alma hususlarındaki öneme binaen sadece erkek nüfus kaydedildiği için toplam rakamı iki ile çarptığımızda nüfus yaklaşık 10212'ye kadar çıkmaktadır. Deftere göre incelediğimiz köyler içerisinde en kalabalık köy 302 hane ve 814 nüfusla bugün ilçe merkezi olan Ağın köyüdür¹².

İncelediğimiz köylerdeki göçleri araştırarak olursak köylerdeki nüfusun yaklaşık %15'i göç hareketine katılmıştır. Hemen hemen tüm köylerde az veya çok oranda göç olayı meydana gelmiştir. Yüzde olarak bakıldığında bazı köylerin daha fazla oranda nüfus kaybettiği dikkati çeker. Fakat köylerdeki nüfus miktarları farklı olduğu için incelediğimiz her köyden olan kayıp, kendi içinde değil de toplam göç eden nüfus miktarının köylere düşen oranı göz önüne alınarak hesaplanmıştır.

Osmanlı Devletinin Doğu Anadolu'ya el koymasından kısa bir süre sonra kasabalardaki Ermeni nüfusun büyük bir artış gösterdiği anlaşılmaktadır. Bunun nedeni köylerdeki bir kısım Ermeni halkın ticaret ve sanat imkanları daha bol kasabalara göç etmesidir¹³.

6) Şemsettin Sami; Kamus-ı Türkî, Dersaadet 1317, s. 817.

7) Ahmet Aksin-Erdal Karakaş; Nüfus İcmal Defterine Göre XIX. Yüzyılda Arabgir, OTAM, S. 13, Ankara 2003, s. 99.

8) Ahmet Aksin-Erdal Karakaş; a.g.m., s. 99.

9) Ahmet Aksin-Erdal Karakaş; a.g.m., s. 99.

10) Ahmet Aksin-Erdal Karakaş; a.g.m., s. 100.

11) Ahmet Aksin-Erdal Karakaş; a.g.m., s. 100.

12) Ahmet Aksin-Erdal Karakaş; a.g.m., s. 109.

13) Zeki Arıkan; "Eğin Kasabasının Tarihî Gelişimi", OTAM, S.13, Ankara 2003, s. 9.

Tablo 1. Nüfus icmal defterine göre XIX. yüzyılın ilk yarısında Ağın ve bugün Ağın'a bağlı olan köylerin nüfusu¹⁴.

KÖY		MÜSLİM										GAYR-i MÜSLİM							G.T.
Yeni İsmi	Eski İsmi	H	T	S	M	N	Tim.	D	Ma	T.N.	H	A	E	Ev.	S	Man.	Ma	T.N.	G.T.
	Çamukran	5	3	3	1	0	0	0	2	9									9
	Güşna	1	1	0	0	0	0	0	0	1	44	2	42	18	42	5	47	156	157
	Tanusa	1	2							2									2
Ağın	Ağın	258	200	198	133	26	0	2	111	670	44	2	51	4	40	3	44	144	814
Akpınar	Andiri	108	74	99	59	14	0	0	34	280								280	280
Altınayva	Ağdunut	66	50	46	48	8	0	2	23	177									177
Armutlu	Acuzi	23	17	8	9	5	0	0	14	53									53
Aşağı Yabanlı	Aşağı Yabanlı	41	32	25	16	3	0	0	16	92									92
Ayvacık	Kohponik	37	23	24	15	8	0	0	15	85									85
Bademli	Bademli	34	26	20	11	4	0	2	19	82									82
Bahadırlar	Zabulbar	38	27	36	21	5	0	0	2	91	4	0	6	1	5	0	1	13	104
Balcılar	Ayuşma	36	14	22	19	1	0	0	9	65									65
Balkayası	Şıhlar	60	35	55	40	11	2	1	39	183									183
Başpınar	Ekrek	28	26	29	21	2	0	0	13	91									91
Beyelması	Hozahbur	67	81	55	49	9	0	0	28	222									222
Demirçarık	Gemuhu	45	36	37	18	6	1	2	13	113									113
Dibekli	Dingidar	51	44	66	46	8	0	2	21	187									187
Dürtümlü	Monayık	23	29	20	13	5	0	0	7	74									74
Gümüşsuyu	Havne	16	18	14	8	3	0	0	3	46									46
Kaşpınar	Pağnik	84	66	49	31	4	1	0	13	164									164
Kopuzlu	Hörencek	65	59	63	32	7	0	0	42	203									203
Kurtuluş	Hünü	10	17	12	5	0	0	0	6	40									40
Modanlı	Modanlı	73	56	85	42	14	0	1	23	221									221
Orta Yabanlı	Orta Yabanlı	24	17	27	11	6	0	0	23	84									84
Öğrendik	Girani	25	24	16	10	0	0	0	8	58	16	1	14	6	10	0	11	42	100
Pul	Pul	63	53	72	32	5	0	0	23	185									185
Salkımlı	Vank	18	15	9	4	3	0	0	4	35	23	0	12	6	20	1	14	53	88
Samağay	Gözne	36	36	38	22	10	0	2	12	120									120
Saraycık	Saraycık	106	101	82	70	7	0	0	19	279									279
Şenpınar	Vahşin	65	64	60	36	10	0	0	21	191	40	1	33	6	17	2	49	108	299
Taflabaşı	Haskeni	16	19	18	3	2	0	0	5	47	29	1	18	1	15	2	18	55	102
Uzunyol	Bahadun	16	9	6	5	1	0	0	3	24									24
Yedibağ	Paşikli	81	32	81	39	11	0	0	14	237									237
Yenişayam	Hasudek	47	42	44	16	4	0	1	17	124									124
H:İlâne, T:Tuvana, S:Şibvan, M:Musinn, N:Nizamiye, Tim:Timarlu, D:Diğerleri, Ma:Mahallir Aber, T.N:Toplam Nüfus, A:A'la, E:Edna, Ev:Evsad, Man:Mande, G:T:Genel Toplam																			

Tablo 2. İncelediğimiz köylerde göç eden nüfus miktarları ve oranları.

KÖY		Toplam Nüfus	Göç Eden Nüfus	%
Yeni İsmi	Eski İsmi			
	Çamukran	9	2	0.039
	Güşna	157	47	0.920
	Tanusa	--	--	--
Ağın	Ağın	814	155	3.035
Akpınar	Andiri	280	34	0.665
Altunayva	Ağdunut	177	23	0.450
Armutlu	Acuzi	53	14	0.274
Aşağı Yabanlı	Aşağı Yabanlı	92	16	0.313
Ayvacak	Kohponik	85	15	0.293
Bademli	Bademli	82	19	0.372
Bahadırlar	Zabulbar	104	3	0.058
Balcılar	Ayuşma	65	9	0.176
Balkayası	Şıhlar	183	39	0.763
Başpınar	Ekrek	91	13	0.254
Beyelması	Hozahbur	222	28	0.548
Demirçarık	Gemuhu	113	13	0.254
Dibekli	Dingidar	187	21	0.411
Dürtümlü	Monayik	74	7	0.137
Gümüşsuyu	Havne	46	3	0.058
Kaşpınar	Pağnik	164	13	0.254
Kopuzlu	Hörenek	203	42	0.822
Kurtuluş	Hünü	40	6	0.117
Modanlı	Modanlı	221	23	0.450
Orta Yabanlı	Orta Yabanlı	84	23	0.450
Öğrendik	Girani	100	19	0.372
Pul	Pul	185	23	0.450
Salkımlı	Vank	88	18	0.352
Samançay	Gözne	120	12	0.235
Saraycık	Saraycık	279	19	0.372
Şenpınar	Vahşin	299	70	1.370
Tarlabaşı	Haskeni	102	23	0.450
Uzunyol	Bahadun	24	3	0.058
Yedibağ	Paşıklü	237	14	0.274
Yenipayam	Hasudek	124	17	0.332
Toplam	5106	786	15.378	

İncelenen dönemde ismi geçen köylerden birçoğu günümüze kadar intikal etmiş, Tanusa, Çamukran, Güşna, Kohponik gibi bazı köyler ise tarih içerisinde varlıklarını muhafaza edememişlerdir. Burada Keban Barajının yapılmasıyla birlikte Tanusa'nın bir kısmı, Bahadun, Çamukran, Kohponik ve Pağnik köyleri Baraj Gölü altında kalmış ve Baraj Gölü dışında sadece Bahadun ve Pağnik köyleri yeni yerleşim yerlerine kurulmuştur. Diğer köylerdeki ise ilçe ve şehir merkezlerine yerleştiklerinden, bu köyler böylece yok olup gitmişlerdir. Tanusa köyündeki nüfusun daha sonraki yıllarda çok daha fazla olduğunu ve Keban Barajı kurulmadan çok önceleri birtakım olaylar yüzünden bunların bir kısmının Kemaliye'nin (Eğin) Yuva köyüne yerleştikleri bilinmektedir. Daha önce Çemişgezek'e bağlı olup Keban Baraj Gölü altında kalan Bükler (Süderək) köyü, daha sonra Ağın'a bağlanmış fakat herhangi bir yerleşim yeri oluşmamıştır. Kaldı ki bahsedilen yıllarda da Arapgir'e bağlı bir köy değildi.

Tablo 3. Nüfus gruplarının toplam nüfusa oranı

	Toplam Nüfus	%
Tüvana	1348	26.400
Sıbyan	1419	27.790
Musinn	885	17.332
Nizamiye	202	3.956
Tımarlu	4	0.078
Diğer	15	0.293
Toplam	3873	75.851
Mahall-i Aher	786	15.393
Toplam	4659	91.244

Mahall-i Aher olarak adlandırılan 786 kişilik nüfusu, köydeki nüfustan ayrı tutmamız gerektiğine inanıyoruz. Çünkü bu nüfus, toplam nüfus içerisinde verilmesine rağmen, yaşadıkları köye hiçbir sosyal ve ekonomik katkı yapmamaktadırlar.

5106 kişilik erkek nüfusun yaklaşık %49'u yer-

leşme sayısı fazla olan 101-250 nüfusa sahip yerleşmelerde yaşarken, nüfusun 50 kişiden az olduğu 5 yerleşmede ise toplam nüfusun ancak yaklaşık %2.37'si yaşamaktadır (Tablo 4).

Tablo 4. Kırsal yerleşme nüfus grubu, yerleşme sayısı, nüfus miktarı ve oranları

Nüfus Grubu	Yerleşme Sayısı	Nüfus	%
50'den az	5	121	2.369
51-100	10	814	15.942
101-250	15	2499	48.942
251-500	3	858	16.803
500'den fazla	1	814	15.942
Toplam	34	5106	100

Bu 34 yerleşme biriminde yaşayan nüfusun %88.817'si müslim, %11.183'ü ise gayr-i müslimdir (Tablo 5).

Tablo 5. Kırsal yerleşme nüfus grubu, yerleşme sayısı, nüfus miktarı ve oranları

	Hane	Nüfus	%
Müslim	1667	4535	88.817
Gayr-i Müslim	200	571	11.183
Toplam	1867	5106	100

İncelediğimiz köyler arasında en fazla nüfusa sahip olan köy, 302 hane ve 814 nüfusla Ağın köyüdür (bu sayının 44 hane ve 144 kişisi gayr-i müslimdir). Ağın gibi nüfusunun fazlalığı dikkat çeken diğer köylerin ise gayr-i müslim ve müslim nüfusun birlikte yaşadığı köyler olduğu göze çarpmaktadır.

Gelecek sayıda XIX. yüzyılın ikinci yarısına ait nüfus bilgilerini inceleyebildiğimiz ve derleyebildiğimiz ölçüde vermeye çalışacağız.

(Devam edecek)

TÖVBELER OLSUN

Ahmet SAMUR

Tüvbe, tövbe, tövbe, tövbeler olsun

Bir daha sevmeye tövbeler olsun!

Boş kalsın yüreğim sevgisiz kalsın

Bir daha sevmeye tövbeler olsun!

Adını andıkça coşacak kadar

Ardından yıllarca koşacak kadar

Bir günde bin defa ölecek kadar '

Bir daha sevmeye tövbeler olsun!

Başımı taşlara vuracak kadar

Allah'a hesaplar soracak kadar

Deli gömleğine girecek kadar

Bir daha sevmeye tövbeler olsun!

Dünya aleminden, ruh aleminden

Ödünler vermişken kendi kendimden

Farkım kalmadı bak aşk yetiminden

Bir daha sevmeye tövbeler olsun!

13.08.2003

ANADOLU'NUN RÖNESANS GÜNEŞİ

TONGUÇ BABA

M. Cavit ALPASLAN

1919 yılının bir sonbahar günü. Eskişehir Öğretmen Okulunda hafta tatili...

Henüz 22 yaşında genç bir öğretmen okulda nöbetçi. Gece evlerine gitmemiş birkaç öğrenciyle çalışırken okulun kapısı hızlı hızlı vurulur. Genç öğretmen, kapıyı vuranın kim olduğunu ve ne istediğini öğrenmek ister. Kapıyı vuran bir İngiliz subayıdır, kendi dilinde bir şeyler söylemekte bir yandan da eliyle kapının açılmasını istemektedir.

Genç öğretmen:

“Ne var ne istiyorsun burası okul” dese de, subay sinirli sinirli sürekli aç işareti yapmaktadır. Genç öğretmen kapıyı açar açmaz, subay olanca gücüyle onun yüzüne bir tokat atar. Bu durumu gören öğrenciler tepki göstererek subayın üzerine atılırken, öğretmen onları durdurur. Subay gittikten sonra, “Bağımsızlığını yitiren ulusun öğretmenlerine böylesi tokatın inmesi doğaldır. Buna katlanmak istemiyorsak ulusun çıkarlarını iyi bilmek, onları korumak zorundayız. Bu kötülöklere bir daha uğramamak için ulusun aydın öğretmenlerini büyük görevler bekliyor” der. (*)

Bu genç öğretmen İSMAİL HAKKI TONGUÇ'dur. İşte o büyük insan, ulusuna tokat atılmaması için hep çalıştı. Kafasıyla, koluyla dağları taşları eriten insanlar yarattı.

KİMDİR İSMAİL HAKKI TONGUÇ?

1897 yılında Silistre'nin Tataratmaca köyünde doğan Tonguç, orta gelirli bir ailenin çocuğudur. İlkokulu kendi köyünde okudu. Zeki ve başarılı bir çocuk olduğu için, öğretmenleri ailesine onu okutmalarını önerdi. Silistre'de Rus-tiye'ye girdi, orayı da başarıyla bitirdi. Okuma hevesi sürüyordu. Anne ve babasının zorla da olsa rızasını alarak, günler haftalar süren yaya yolculukla İstanbul'a gitti. Öğretmen okuluna girecekti. Bu olanağı İstanbul'da bulamadı.

Bu kez aynı çileli yolculukla Kastamonu'ya gitti. Öğretmen okuluna kaydoldu. Bir yıl orada okuduktan sonra İstanbul Çapa Öğretmen Okuluna naklini yaptırdı. 10 Eylül 1918'de öğretmen okulunu bitirdi. Yüksek öğrenimini yaptı, resim öğretmenleri oldu, kitaplar yazdı, bakanlıkta görev aldı ve ilköğretim genel müdürü oldu. Köy enstitüleri-

ni kurdu. Kendisini ulusuna adanmış Tonguç'un başarıları dolu hayatı 23 Haziran 1960'da çilelerle son buldu. Şimdi Cebeci Gölmutlüğünde yatıyor. Aydınlıklar içinde olsun.

O'nu anlatmak, bir kaç satıra veya sayfaya sığdırmak çok zor, onun için biraz kendimi anlatacağım. Beni ben yapan oydu. Yunus'un dediği gibi “bir ben var benden içe-ru”. Benliğimin içindeki hep oydu, ama ben onu hiç görmedim. Köy enstitülerinde ben ve benim gibi yüzlerce insana o kişilik vermişti. Barnacağımız konutları bizler yapmıştık, sürüp, ekip biçerek yiyeceğimizi kendimiz üretmiş-tik, yönetime ortak olmuştuk. Kitaplarla beynimizi beslemiş-tik. Oradan aldıklarımızı köylerimize götürmüş-tük. Elbette ki bu kolay olmamıştı. Sürüldük, açığa alındık, yollarda çocuklarımızı kaybettik, yılmadık. Ulus, bağımsızlığı üreten etkin, bilinçli insanlarla korunabilirdi. Biz ona çalıştık. Tonguç 'un enstitülerinde o eğitimi almış-tık. İşte onun içindir ki; İ. Hakkı TONGUÇ ismi köy enstitüleriyle özdeşleşmiştir.

Köy enstitülerine gidiş ve dönüşümüze kısaca değinirsem konuyu biraz daha aydınlatmış olurum.

Yıl 1947... Eylülün son günleriydi, kimi yaya kimi açık kamyonlarda ve üçüncü mevki trende bir hafta yorucu ve çileli bir yolculuktan sonra Akçadağ istasyonunda indik. Biz iki kişiydik. Bizim yaşlanımızda kırk elli kişi daha inmişti. İstasyonda gri, haki elbiseli başları traşlı enstitü öğrencileri vardı. Onlara köy enstitüsünü sorduk. Bize ilgi gösterdiler ve de rehberlik yaptılar. Birlikte enstitüye doğru yürüdük. Düz, stabilize bir yola vardık. Yolun başında kocaman bir kapı ve üstünde: “AKÇADAĞ KÖY ENSTİTÜSÜ, Kuruluş 17 Nisan 1940” yazılı kapıdan geçip öğrenci kalabalığıyla ilerlerken manzara görülmeye değerd. Kıl şalvarlı, beyaz kaba dokuma gömleklili, çoğu çanklı, yalınayak 12-15 yaşlarında kırk elli çocuk. Kiminin saçları hiç makine makas görmemiş, kimileri sadece tepesinde bir tutam saçlı, bir tel ipliğini çeksen bin yamalığı dökülen çocuklar. Birçoğunun sırtında asker çantası vardı. Kimileri omuzlarında heybe taşıyan babalarıyla yürüyorlardı. Bir iki tane de kız vardı, onlar babalarıyla gelmişlerdi. Uzun iki örgülü saçları ve üzerlerinde eski Nazil-

li basmasından giysiler vardı. Stabilize yolun iki yanı tek sıralı kavak ağaçlarıyla devam ediyordu. Yolun hemen kenarında bahçelerde tüm ağaçlar (ki çoğu kayısı) geometrik sıralıydı. Fidanlıklar, yaşlarını göre düzgün evleklerle ayrılmıştı. Yolun kenarında, aralıklarla dizilmiş beton ayaklar üzerinde kitabelere; ATATÜRK, İNÖNÜ, YÜCEL, TONGUÇ ve yabancı eğitimcilerden öz deyişler yazılmıştı. Biraz ilerledikten sonra renk renk çiçeklerle bezenmiş bahçeler içinde, tek katlı, kırmızı çatılı, taş duvarlı öğretmen ve memur evlerini gördük. Okulun idare binaları, yatakhaneler, dersane ve atölyeleri, müzik salonları ve spor alanları, tarlalar, bahçeler, ahırlar... üreten öğrenci ve öğretmenler...

*Bu topraktan gelir ekmeğimiz aşımız,
Toprağa dökülüyor terimiz göz yaşımız
Bitmez tükenmez bizim toprakla savaşıımız
Bu toprağın üstünde dinlenecek başımız.*

Diyerek orada bulunanlar, öğrenci – öğretmen hep birlikte yattıkları binada, atölyeler, elektrik santralleri ve de tarımsal alanlarda, birlikte ürettikleri tüketim maddeleriyle yurdumuzu aydınlatmaya hazırlanıyorlardı.

Okula vardık. Kayıt işlemleri tamam olanlara giysi ve ayakkabı verildi. Sonra hamama götürüldük, orada berber saçlarımızı kesti, hamamda tertemiz yıkandıktan sonra giysilerimizi giydik ve öğrenci olduk. Günlerce peynir ve helva ekmelele karnımızı doyurabilmiş, hanlarda kuru yerde yatmıştık. Rehberimiz, o gün bizi yemekhaneye götürdü. Onar kişilik masalarda yerimizi gösterdi. Her birimize yarım ekmelele, birer tabak ve çatal verdiler. Karavanalarda, pirinç pilavı, karnıyanık ve lokma tatlısı vardı. Paylaşarak yedik. O mutluluğu nasıl anlatabilirsiniz, kaşık çatal nasıl kullanılır, aynı kap da nasıl yemek yenilir...

İlk defa orada gördük ve öğrendik...

Yıl 1952... Akçadağ Köyü Enstitüsü. Sınavlarımız bitmiş, öğretmen olmuştuk. Üzerimizde lacivert veya siyah Bursa Merinos Fabrikasının kumaşından elbise, beyaz poplin gömlelele ve elbiselere uygun kravat ile parlak ayakkabımızla, sağlıklı pınl pınl öğretmenler. Ne yazık ki, birlikte okula geldiğimiz kız arkadaşlarımız, aramızda yok. Komünistliğimizi önlemek için onları ayırmışlardı! Köylere gidecek karanlıkla savaşıacağız. Gelişteki ve dönüşteki görüntü bu. İŞTE TONGUÇ!

KÖY ENSTITÜLERİNİN YURT ÇAPINDAKİ DAĞILIMI:

17 Nisan 1940 tarihinde, 3803 sayılı yasa ile "Köy

Enstitüleri" kuruldu. Türkiye 21 eğitim bölgesine ayrıldı. Bu bölgelerin ortalarına köy ve arazi özelliklerine uygun şekilde 600 ile 1000 dönüm arazi üzerinde enstitüler kuruldu. İleri eğitim ilkelerinin uygulandığı bu yerlere, köylerden sağlıklı zeki öğrenciler alındı. Köy enstitülerinin yapı planları; kışla ve yatılı okul özelliği taşımayan ellışer kişilik kümelerin bütün gereksinimini karşılayacak şekilde, derslik, yatakhane, yemekhane, banyo, öğretmen evi, atölyeler şeklinde hazırlandı. Ayrıca, kitaplık, müzik, resim-ış atölyelerini kapsayan ayrı ayrı yapılar şeklinde düşünüldü. Bunun yanında spor alanları, yüzme havuzları, dokumacılık, dikiş nakış atölyeleri, tarımsal teknoloji tesisleri, fidanlıklar, ahırlar vs. gibi bölümler iyi bir planla geniş araziye yerleştirilmişti.

Planda belirtilen yapılar, köylerde toplanan biner kişilik öğrenciler tarafından yapılmıştır. Burada görev alan müdür, öğretmen ve teknik elemanlar, öğrencilere rehberlik yapmış, birlikte çalışmışlardır. İŞTE TONGUÇ!

Anadolu'nun yangın yerine dönmüş kavruk bozkırlarında planlı, yeşil, renk renk güller ve çiçeklerin bulunduğu kırmızı çatılı taş duvarlı konutlar, kaldırım taşı, düzgün geometrik yollarla canlı aydınlık siteler oluşmuştu. Ancak büyük kentlerde görülen elektrikli aydınlanma, köy enstitülerinde görülmüştür. BU AYDINLANMA DALGA DALGA BÜYÜMÜŞ, 21 bölge bütünleşerek kalkınan bir Türkiye'yi oluşturmuştur. Buradan yetişen 17 bin irfan ordusu ile Türkiye'ye bir şeyler olmuş, bin yıldır kaderine terkedilmiş insanlara canlılık gelmiş, coşku gelmiştir. Köylerden sanatçılar çıkmış, bilim adamları çıkmış, yöneticiler ve politikacılar çıkmıştır. Türkiye dünyaya örnek olmuştur. İŞTE TONGUÇ!

Köy enstitüleri devrin Cumhurbaşkanı İNÖNÜ'NÜN İSTEĞİYLE KURULMUŞTUR. Hasan Ali Yücel ve İsmail Hakkı Tonguç vardı bu kuruluşların özünde. Proje Tonguç'un beyninde oluşmuş, Yücel'in siyasi desteğiyle gerçekleşmişti.

Köy enstitülerini yıkanlar ve TONGUÇ'u yok etmek isteyenler yok oldular. Kimse onların mezarını dahi bilmiyor. Ama TONGUÇ hep gündemde, hep aramızda yaşıyor. Doğum ve ölüm günlerinde anılıyor. Hakkında binleri bulan makale ve eserler var. Dünya onu bizden de çok tanıyor.

O'nu yok etmek isteyenler: Sizler yaşadınız mı? Şimdi nerelerdesiniz?.

(*) Mehmet CİMİ, Tonguç Baba, s.44

MEHMET ALP'İN ARDINDAN

Selahattin ÖZER
Em. Öğretmen

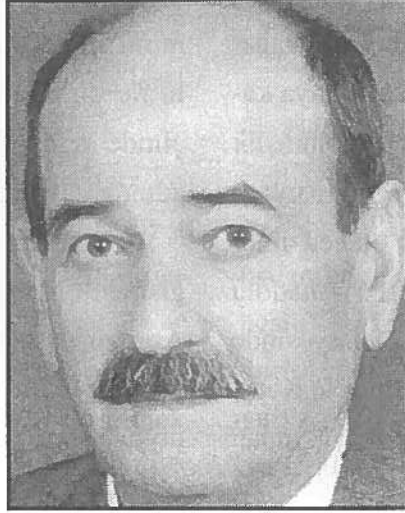
Yıl 1945... Eylülün ortaları. Dürümlü (Minayik) köyünde babamla ecür topluyoruz. Bir genç bize yaklaştı, selam verdikten sonra köyümüze öğretmen olarak atandığını biraz da mahcup bir eda ile anlattıktan sonra, yanımıza oturdu.

Henüz bekar olduğunu ve Ağın eşrafından Mamilağagil'in Ahmet Efendi'nin oğlu olduğunu söyledi. Köye birlikte geldik. İmece ile yapılan tek derslikli okul ile yine imece ile yapılan iki odalı öğretmen evi gezildi.

Aynı yıl köyümüze atanan rahmetli Mehmet Serttaş ile sabah atla gelir, akşam Ağın'a dönerlerdi. Bu yaşantı, 1946 yılının Şubat ayında Neriman İlder'in evlenmesiyle son buldu ve tamamen köye yerleşti. Beş sınıflı okulda tek derslik olduğu için, iki öğretmenin aynı anda ders yapmasından bizler kadar onlar da sıkılmış olacaklar ki lojmanın bir odasını da derslik yapmak zorunda kaldılar.

Daha önce üçüncü sınıfa kadar eğitmenin mezun ettiği öğrenciler dördüncü sınıfa devam ettiler. Bir yıl önce Arapgir'de dördüncü sınıfta okumama ve beşinci sınıfa geçmiş olmama rağmen, ben de arkadaşlarımla aynı sınıfa tekrarladım. Köyümüzde iki yıl hizmet yaptığı sürede, akşamları köy odasında Hz. Ali'nin Cenakleri ile başlattığı kitap sevgisi, Reşat Nuri, Kerime Nadir'in eserlerine kadar ilerledi.

İki yıl sonra gittiği askerlik dönüşü kendi isteği ile Ekirek köyüne atandı. Yine kendi isteği üzerine atandığı Perçenç köyünden de Harput Yetiştirme Yurdu'nda, öğretmeni ve okul müdürü olan Latif Yurtçu'nun isteği ve aracılığı ile aynı okulda görev yaptı. Almış olduğu olumlu raporlar da dikkate alınarak önce Keban Maarif Memurluğuna, daha sonra da Ağın'a aynı görevle atandı. Kızı Semra'nın Elazığ Öğretmen Okulu'nda, oğlu Tuncer'in de lisede

okuması nedeniyle, Elazığ merkez Kemal Atatürk Okulu'na atandı.

Öğretmen Süleyman Nazif İlder'in kızı Özgün'le evlendikten sonra merhumla bacanak olma onuruna kavuştum.

Kendisini çocuklarına adayan bu değerli insan, yine onların fakülteye başlamaları nedeniyle Ankara'ya atandı ve çeşitli okullarda yöneticilik yaptı. 1978 yılında emekli olduktan sonra, Ankara Zafer Çarşısı'nda bir kitapçıda çalıştığı yıllarda arada bir kendisini ziyaret ettiğimde bana burada ça-

alışmasının maddiyattan çok kendisini manen mutlu ettiğini içtenlikle söylemiştir. Zira kitap okumayı çok sevdiği gibi yeni yayınları izleyip, bunlarla kitaplığını zenginleştirmekten de son derece haz duyardı. Ölümünden on gün önce ziyaretine gittiğimde, kütüphanesindeki 1500'ün üzerindeki kitaplarının yanında çeşitli ansiklopedileri de gördüm.

Bunların içerisinde en çok dikkatimi çeken, ikişer ciltlik Nutuk ve Söylev'in (orijinal) kitaplığın en baş köşesinde yer aldığını söylemeden geçemeyeceğim. Atatürk sevgisini, O'nun ilke ve devrimlerini ilk kez ondan öğrendiğimi, bu nedenle O'na şükran borçlu olduğumu da açıkça ifade etmek istiyorum.

Ölümünde taziye için evine gittiğimde gardrobunda çeşit çeşit takım elbiseleri ve en kaliteli otuzkırk adet kravatı olduğunu söylersem giyimine ne denli özen gösterdiğini bilmem anlatabilir miyim? O'nunla bacanak olduktan sonra, akrabalık ilişkilerimiz öğretmen-öğrenci düzeyinden farklı bir şekilde, sevgi ve saygıya dayalı olarak sürdü gitti.

25 Nisan 2004 Pazar günü Tanrı'nın rahmetine kavuşan, büyük, fakat son derece mütevazı olan bu insana ruhun şad olsun diyor, hatırası önünde saygıyla eğiliyorum.

ANADOLU'NUN SESSİZ SESİ; ERGÖNÜL'ÜN SEHER YELİ

Yrd. Doç. Dr. Ramazan ÇİFTLİKÇİ

Bazı insanların yanında kendinizi rahat hissedersiniz. Onu görünce çölde vahaya kavuşmuş bir ferahlık duyarsınız. Ergönül, ilk karşılaşmamızda ben de bu duyguları uyardı. 75 yıllık yaşamına rağmen olanca dinçliği, gençliği, sıcaklığı, cömertliği Anadolu insanının bütün özelliklerini bünyesinde toplayışı diğer izlenimimdi. Ergönül'le Kadıköy'de "Kuşçuoğlu" yazıhanesinde yakından tanışmamız bu şairimize olan ilgimi daha da artırdı. Önceden sadece adını biliyor, şiirlerini okuyor ve duyuyordum. Samimi bir ortamda geçen görüşmemizden sonra, bilim adamı ciddiyetini aradan kaldırıp iki Anadolu insanı, iki hemşehri olarak saatlerce sohbet ettik. Şiirden, edebiyattan, sanattan, resimden söz ettik. Eski şairlerimizi andık. Şemsi Belli, Macit Aray, Fehmi Gür, Sabri Kelemeroğlu... Her ikimizin de tanıdığı, beğendiği şairler çıktı.

Mehmet Ergönül, 1926 yılında önceleri Malatya'ya şimdi ise Elazığ'a bağlı Ağın'ın Beyelması köyünde doğmuş, liseyi Malatya'da bitirip DTCF'ye üç yıl devam etmiştir. Sümerbank Genel Müdürlüğü'nde geçen memuriyet yıllarından sonra 1990'da emekliye ayrılmıştır. Halen yaşamını İstanbul'da sürdürmekte, yeni şiirlerini yazmakta ve emsalsiz resimlerini boyamaktadır. Aziz dostu, sa-

mimi arkadaşı, hemşehrisi Mustafa Kuşçuoğlu ile birlikte tıpkı çocuklar gibi şen bir biçimde sohbetler etmektedir. Hem de şiir adında ve güzelliğinde...

"İlk şiirim 1942 yılında Köye Doğru dergisinde çıkmıştı. Aradan uzun yıllar geçmiş Arapgir'de geçen acılı, yoksul, başarısız yılların uzantısı ve eksikliği peşimi bırakmadı" diyor sunuş yazısında. "1960 yılında bir demet kır çiçeği bıraktım dağ başında kimsenin haberi bile olmadan, alıp götürdü rüzgarlar" diye bitiriyor, ilk kitabı Beklediğim Kuşlar'ın Arapgir Postası yayını olarak çıkışını. "Zaten Beklediğim Kuşlar o günlerin karabulutları arasında uçup gitti, kimseler duymadan" diye sürdürüyor sözlerini.

Şimdi Ergönül'ün ikinci şiir kitabı Seher Yeli, gerçek bir seher yeli gibi önümüzde duruyor. Yüreğimizi soğutuyor. Şair, "Şimdi dileğim, büyük bir kentin ortasına bıraktığın kır çiçeğini, kimsenin haberi olmadan rüzgar alıp götürmesin" diyor. Bu duyguları biz de paylaşıyoruz.

Sevgili dostum Hayrettin İvgin, Ergönül'ü ve Seher Yeli'ni arka kapakta tanıtıyor.

"Şairimiz, gerçek anlamda mütevazı bir gönül erbabıdır. Çok atılgan ve hassas bir yapıya sahiptir. Elli yılı aşkın bir süredir yazı hayatının ve edebiyatın içinde yoğurulmuş,

şiiirinin çilesini çekmiştir.

Şiirlerini sakın, sabırlı bir ipek böceği gibi titizlikle örür. Kolay kolay beğenmez, özellikle kendi yazdıklarını. Bu tutumu tevazudan ziyade, sanata gereken değeri vermesinden, kalıcı güzelliği aramasından kaynaklanmaktadır.

Ergönül, içindeki fırtınaları, ‘tarifsiz kederleri’, sevinç ve mutlulukları kendine özgü imajlar ve ahenkli deyişleriyle bizlere duyurabilen başarılı bir şairimizdir.

Şiirlerinde Malatya yöresinin folklorik, sosyal özelliklerinin etkili olduğu görülmektedir.

Seher Yeli; gurbet, ayrılık, aşk, ölüm, memleket tutkusu, doğa ve insan sevgisi gibi beşeri duyguların bir güldestesisidir.”

Ergönül, folklor ve halk edebiyatını çok iyi özümlemiş ve ondan ustalıkla yararlanmasını bilen bir aydın şairdir. Malatya’ya Maniler’in bireysel bir ürün olduğuna inanmıyorsunuz. O kadar doğal ve gerçek ki, anonim manilerden hiç fark edilmiyor:

*“Karlık’ta balın olam,
Kernek’t e yolun olam,
Al Tohmaya at beni
Bir kuru dalın olam,”*

Bir başka şiirde “Malatya’ya Hasret”ini aynı güzellikte belirtiyor;

*“Duman duman Beydağı’dır başımız
Senden ayrı zehir zıkkım aşkımız” (sh. 107)*

Bazı şiirlerini ise serbest tarzda yazmış Ergönül. İşte onlardan biri;

*“Hele bir bahar gelsin
Yollara tarlalara dökülsün yeşil
Gökler gönlüme dar gelsin
Hele bir bahar gelsin”. (sh. 95)*

Ergönül’ün şiirlerinde ferahlık ve sevinç kadar, büyük bir burukluk ve hüznün var. “Dönesin” şiirini bu duygularla birkaç kez okudum. Halk edebiyatı sevdalısı Doğan Kaya’ya göndermeyi de ihmal etmedim.

Ergönül’ü Seher Yeli gibi gerçekten nitelikli ve gönlümüzü doyuran bir eser yayınladığı için kutluyor, ona uzun ömürler diliyorum. Nice yıllara Ergönül, nice kitaplara... Sözlerimi “Ufuklar Dolusu” adlı şiirle bitiriyorum:

*“Ben ikinci yağmurlarında
Toprağa sığan bir damlayım.
Toros dağlarında türkü
Arapgir’de akan çayım.*

*Karlı dağlarda buz gibi
Güneyde sımsıcağım,
O tarlalarda beşiğim kaldı,
Yıldızlarda salıncağım.*

*Her akşam kana kesince ufuklar
Yeniden alevlenir ocağım.
Hasadı bol gökyüzünün
Hep bayrak dolu kucağım.”*

AĞIN ÖRGÜ ÖRGÜ ÖRÜLMÜŞ GÜZELE BENZER

Celal YALÇIN

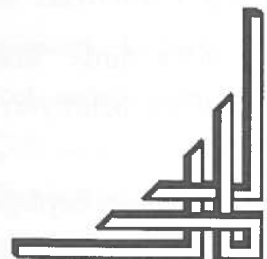
Osman tepesinden Ağın'a baktım
Yeşilden maviye cennete benzer
Mümkün olsa bir ömür kalacaktım
Cennetten bir parça huriye benzer....

Bahardaki türlü türlü güllerin
Ahu eninle öten bülbüllerin
Vay ki Ağın'dan uzak kalanların
Ondan uzak kalmak hüzüne benzer...

Caminin önünde uzanan çınar
Nergizle gülleri baharda açar
Ondan uzak kalmak kalpleri dağlar
Ağın tel duvaklı geline benzer...

Hekamet dağından esiyor yeller
Heyhat uzağız ondan eş dost ağlar
Dere kenarında ceviz, üzüm, nar
Örgüyle örülmüş geline benzer...

Pağnik yazısında ekinler sarı
Dere kenarında cevizi narı
Ağın'a hasretiz Ağın'dan ayrı
Kalbi dağ dar eder hüzüne benzer...

“UMMANA DÖKER, ASUMANA SÖYLEMEM”

Şerif AYDEMİR

Büyük Selçuklular'ın son başkenti Merv'de Sultan Sencer'in türbesi vardır.

Sencer, Asuman adlı bir periye aşık olmuş. Peri ona, kendisiyle evlenmek istiyorsa üç tane şartının olduğunu söylemiş.

Birinci şart, Sultan, perinin saçlarını tarayışını seyretmemeli,

İkincisi, koşarken onun topuklarına bakmamalı, Üçüncüsü de periye belinden kucaklamamalı.

Bu şartların sırrını bilmek isteyen Sultan, başta bunu kabul etse de, sonra onların üçünü de bozmuş. O, perinin saçını tararken kafasını eline aldığı, koşarken topuklarının yere değmediğini, kucaklarken belinin kemiksiz olduğunu anlamış. Şartlarının bozulmasına çok kızan peri, bir kuş şekline girmiş ve uçup gitmiş. Sultan Sencer gözü yaşlı onun arkasından, "Ben seni ara sıra görmezsem ölürüm" diye seslenmiş. Peri de ona, "Eğer beni görmek istersen yüksek ve güzel bir bina yaptır, ben de her Cuma bu binanın tepesindeki delikten sana bakayım" demiş. Bu olaydan sonra Sencer, sözü edilen anıtı yaptırmış ve şimdi orada yatıyor. Rivayet edilir ki, o kuş her Cuma Sultan'ı ziyaret ediyormuş.

Efsaneler, masallar; yorgun asırların üzerinden sürünerek bugünkü idrakimize ulaşırlar. Tıpkı deniz kaplumbağalarının zamanı geldiğinde sahile çıkıp, kum mağaralarına yumurtalarını bırakarak denize döndükleri gibi, efsaneler de tarih denizinin içlerinden gelip doğan güne mesajlarını sunup dönerler.

Geçenlerde Ahmet Özdem'le bir araya gelmiştik. Sohbet o kadar koyulaştı ki, ben yarım paket sigara tükettiğimi fark etmedim bile.

Ahmet kardeşim birkaç yıl demeğimizin (İstanbul-Ağın Kültür ve Yardımlaşma Derneği) yönetim kadrolarında çalıştı. İki dönem de başkanlık yaptı. Bu zaman zarfında yaşadıkları, gördükleri, işittikleri içinden bir demet yapıp aktardı bana.

O demetin içinde nahif çizgiler de vardı, ilerideki yeni yönetimlere yol haritası olabilecek kudretli tahliller de...

İnsan insanın kurdu da olabiliyor, insan insana ufuk da açabiliyor.

İşte Ahmet Özdem ile sohbetimizi sürdürürken bir yandan da yukarıda naklettiğim efsane, ressamın tuvalinde yeni şekillenen bir tablo gibi canlı ve koyu renklerle gidip gidip geldi ve bakışlarıma oturdu ade-

ta... kah içbükey, kah saçaklarını sere serpe yayarak...

Ağınlılar'ın kümeleştiği bir demeği yönetici sıfatıyla temsil durumunda bulunmak elbette zordur. Hele adında bir de "kültür" bulunuyorsa; herhalde o kültürün ayaklarını, kendi davranış biçiminizle sürekli ilzam etmek yabana atılmayacak bir hassasiyeti ve ölçülü olmayı gerektirir. Zaten demek faaliyetleri kapsamındaki bütün hareketlerinizde, konuştuğunuzda, yazdıklarınızda "molla kasım"ı bol bir toplumun baskısını hep üstünüzde bulacaksınız. Bu baskıyı kaldıracı bildiğiniz kadar başarılı ya da başarısız olursunuz.

Artık efsanede anlatıldığı gibi akşamları kafanız avucunuzun içindedir. Bir yandan o kafaya tutturulmuş sırma saçları (yaşadığınız hoş anlar) tararken bir yandan da beyninizin içini dışını tırtıklayacak, yani kendinizi sorgulayacaksınız:

-Nerede gaf yaptım, nerede eksik kaldım, nerede çizmeyi aştım?

Kendinize haksızlık ettiğinizi, yazık ettiğinizi bile bile ödünc beyin aldığınız akıl ve fikir döşürdüğünüz çok olur.

Efsanede peri kızı koşarken topukları yere değmiyordu. İşte siz yöneticilerden istenilen budur. Biteviye sesiniz işitilecek. Kokunuz hep buğulanacak. Atlar arabanın önünde koşulu bekleyecek. Bisikletin pedalını sürekli çevirmediğiniz takdirde bisiklet durur ve siz düşersiniz.

Efsane bu ya; peri kızının belinde de kemik yoktur.

Halbuki biz, insanların dilinde kemik yoktur diye işitmişiz. Ama siz yöneticiyseniz dilinizde değil belinizde kemik olmayacak. Bilhassa olmayacak. Başkaları gerektiğinde gölgeleri taşıyabilirler ama siz diken avuçlamak için varsınız.

Gene de, zaman içinde bir hoş zamanda; gagasında inciler tomurcuklanan bir kuşun, tül kanatlı zarif bir kelebeğin, gönül perisi adına gönül sarayınızı ziyarete geleceğini düşünecek AĞINLI'ya hizmet etme mutluluğunun doruğuna ereceksiniz. Yumuşak yüreğinize sürür dolacak.

Şair, "Ummama döker, asumana söylemem" demiş.

Dilimi oluk yaptım ama düşüncelerim sığmadı, akıtamadım. Söz kaçır, tel kaçır, ahenk bozulur korkusuyla efsaneye sığındım.

Saygı ve sevgilerimle.

PENCERELER

Şükran ÇAĞLAR

Pencere... Küçük, büyük, camlı, camsız, kirlili, temiz, açık, kapalı, ahşap, alüminyum, çiçekli, çiçeksiz, tüllü, tülsüz, perdeli, perdesiz, demirli, demirsiz... Kuzeye, güneye bakan, parkı, denizi gören, duvarlara bakan... Kentlerin, köylerin koynuna açılan...

Yalnız pencereler, kalabalık pencereler, neşeli, hüznü pencereler... Sır saklayan pencereler...

O nedenle mi bilmem pencereler sayısız şeyler çağırır, geçmişe götürür, geçmişten kaçırır. Hüznü verir, hüznünden kurtarır.

Penceresiz bir oda düşünün. Dört yanınız duvar. İçiniz nasıl da mengineye sıkıştı. Boğulacak gibi oldunuz biliyorum. Bir de şöyle büyük pencere, güneşli, karşısında orman, deniz manzaralı bir oda düşünün, içinde birden çiçekler açar. Sizi besleyen hayat bağıdır sanki pencereler.

Ya iç dünyamız... Kaçacağınız pencereler açmadınız mı? Çarşaf sarkıtıp. Kaçıp kurtulduğunuz. Yoksa hepsini kilit altına mı aldınız ya da başkalarının onları kilitlemesine izin mi verdiniz? Sizin pencereleriniz yoksa yeni modadan mı? Sıkı sıkı kapanan cinsinden. Camları kırılmaz mı? Soğuk, rüzgar, gürültü geçirmez cinsinden. O zaman korkmayın, güvendesiniz. Çılgık çılgıca kalsanız da ses gitmez dışarıya. Tabii dışarının sesi de size ulaşmaz. Sessizliğin sesini dinleyebilirsiniz...

Gönül pencerenizde kaç kırık var? Kaç el izi var camlarında? Yoksa tuğlayla mı ördünüz onları? Uzun zamandan beri açmadınız mı kepenklerini? İçeriye toz, çamur girmesinden mi korkuyorsunuz? Yoksa, rahmetli Zeki Müren'in "Gönül penceresinden ansızın bakıp geçtin, bir yangının külünü yeniden yakıp geçtin" şarkısında olduğu gibi küllerin yeniden alev almasından mı? Korkmayın küle benzin de dökseniz yakamazsınız!

İçinizde hiç pencere yoksa, dört tarafı duvarla örülüyse, ışısız, havasız, dünyasız kalırsınız. Böyle insanlar, öfkelerini, acılarını içlerinde biriktirir de biriktirir. Sevinçleri bile küf tadındadır. Değiştiremeyeceği geçmişin anıları içinde debelenir durur. Çarp-

tıkça duvarlarına yaranır, berelenir. Açık yaralarını da bir türlü iyileştiremez. Kabuk bağlatamaz.

Ya pencere insan. Anlarsınız gözlerindeki ışıltıdan. Havalandırdıkça içleri kabırır, yumuşacık olurlar. Bilirler pencereden dostlar, kuşlar geçer, pencereye kuşlar konar. Hatta içeriye bile girer. Güneşli, bulutlu, yağmurlu karlı da olsa gökyüzü her mevsim güzeldir.

Pencereler; hava, ışık, güneş mi demek? Pencere sadece ışık, hava, toz getirmez. Kokuları da getirir. Toprağın yağmurla karıştığı, seviştiği kokuyu hiç duymadınız mı? Cemreler düşmeye başladığında baharın bebek kokusunu. Barut kokusunu, tezek kokusunu, çöp kokusunu... Pencereler artık eskisi gibi değil. İyi birer bekçi. Artık kokuları bile bize getirmez oldu. Kokulara karşı izole bir hayat kurduk. Sıkı sıkı kapalı pencerelerimiz. Yeryüzünde ne, kim ne kokular yaymış bize ne! İçeride sayısız alternatif var. Lavanta kokusu, şu kokusu bu kokusu... alüminyum kutulardan yayılıyor içimize...İçimizi kabuk bağlıyor.

Pencere dedik de nereden nereye geldik... Sayısız pencereler açtık düşüncelerimizde...Hayal dünyamızda. Bu da iyi. Penceresiz düşünceler katıdır. Korkaktır. Karanlığı sever. Bilir üzerine ışık düşünce bütün kusurlarının görüneceğini. Açın düşüncelerinizin pencerelerini, nefes aldırın. O zaman bilmediklerinizle tanışacak, bildiklerinizin ne kadar cılız olduğunu göreceksiniz. Gereksizleri de atın gitsin pencereden... Kuş gibi hafifleyin. Ufuklara kanat açtıkça, dünyanın ne kadar büyük olduğunu anlayacaksınız ve dünyanın siz olmadığını.

Konu pencere olunca sihirli pencere gibi yeni yeni pencereler açılıyor. Niyetim tren penceresini anlatmaktı. Tren penceresinin neyi anlatılır demeyin. Tren penceresi de değişti. Sabitleşti, çağdaşlaştı, modernleşti! Aşağıya doğru açılan, üzerinde ay yıldız bulunan pencereler gittikçe azalıyor. Yerine yeni modalar, modernleri geliyor... Bırakın açmayı, çekiç olmadan kıramazsınız bile. Ne güneş ışınlarının zararlı etkisi, ne yağmur, ne kar, ne tezek kokusu. Klima ile terbi-

ye edilen hava, her şey sizin rahatınız için.

Çocukluğumda yaz tatillerini halamın yanında İstanbul'da geçirirdim. Tatil demek, aynı zamanda tren binmek demektir. Kompartmanı tercih ederdik. Küçük bir oda gibiydi. Yeşil meşinden koltukları vardı. Pencerenin önünde küçük bir sehpa. Koltukların üzerinde ise demirden bagaj yeri.

Bizse İstanbul'a kadar neredeyse pencerede yolculuk yapardık.

Yolculuğumuzun en zevkli yanı saçlarımızı rüzgara bırakmaktır. Rüzgar tenimizi yaladıkça yüzümüz yanardı. Haşınlaştığı zaman parmaklarını gözlerimize sokar, yaşartırdı. Bakamazdık. Yumuşadığında ise, kirpiklerimizin arasından tatlı tatlı üfler, gözlerimizle oynayırdı. Sağımıza, solumuza nereye baksak farklı şeyler yakalardık. Trenin kırmızı lokomotifinin oyuncak tren gibi virajlarda bir görünüş, bir kaybolmasını, tünele girmesini, çıkmasını sevinçle izlerdik. Diğer pencerelerdeki yolcularla ortak bir anı paylaşmanın mutluluğunu tadardık. Köylerin, kasabaların içinden geçerken ya da misafir olduğumuzda kanlı canlıydık, elle tutulur, gözle görülür. Gözlerimiz başka gözlerin sevincini, acısını, yalnızlığını yakalardı. Birkaç dakikalık bu misafirlik nice hayaller yaşatır, anılar bırakırdı. Tren yavaş yavaş ayrılırken istasyonlardan acı duyardınız. Ve bir daha oradan geçtiğinizde hep o bakışı arardınız. Bir camın arkasında yüzleriniz kaybolmazdı. İz bırakırdınız.

Doğanın sesi ile kokusu ile yapılan tren yolculuğu içimizi yıkar, tortularımızı temizlerdi. Yolculuk bir yük gibi sırtımıza binmezdi, hafifler, yenilenirdik...

Şimdi...tren pencereleri kilitli.. Ruhumuzu da kitledi... Hayallerimize prangalar vuruldu...

Tren yolunun kenarında baharın ilk konukları gelincikleri artık kimse fark etmiyor. Ne ipeksi kırmızılığını, ne narinliğini, ne kırılğanlığını... Vagon pencerelerinden plastik çiçekler yansıyor...

Kimse oynamıyor penceresinde... Utangaç, mahcup bakışlar birbirini bulmuyor... Sevgilinin saçları bir kırbaç gibi dolaşmıyor yüzlerde, saçlarını rüzgarın elleri okşamıyor, dağıtmıyor...

Yalnızlıklar koyulaştı... Biraz daha ağırlaştı sanki. Tren penceresi kapandığından beri. Tanımadığımız biri size el salladığında neredeyse deli mi diye bakar olduk. Oysa, tren penceresinden bu yadırganmazdı. Hatta öpücük bile gönderirdiniz. Kırk yıllık dost gi-

bi... Şimdilerde herkes el sallamayı unuttu. Rayların yalnız bekçileri yol bekçileri de şimdi daha mahsun. Camın ardındaki gölgelere boşluğa el sallıyorlar. Kimse onların yalnızlığını bilmiyor, ortak olmuyor.

Tarlalarda çalışanlar, çobanlar artık kafasını kaldırmaz oldu. Onlara "Kolay gelsin" diyen yok artık.

Doğanın sesi kesildi. Kuşların cıvıltısını, rüzgarın şarkısını, yaprakların hışırtısını, suların şırıltısını, köpek havlamalarını, eşek anırmalarını, horozun ötüşünü, tavukların gıdıklamasını kimse duymuyor. Trenin düdüğü coşup gelmiyor kulaklarımıza. Kulaklarda walkman takılı...Seslerin de ruhu kayboldu.

Artık tren vadilerin, dağların eteklerinden bir yabancı gibi geçiyor. Ellerimiz ruhunu yitirdi. Ellerimiz böğrümüzde kaldı... Ellerimiz el oldu! Ellerimiz kuru bir yaprak gibi kucağımıza yığıldı kaldı. Elimizi kaldıracak mecalimiz kalmadı yolculuklarda.

Tren penceresi kilitli artık... Ruhlarımıza da kilit vuruldu. Ne ayrılığın ne kavuşmanın tadı kaldı.

Tren yavaş yavaş hareket ederken, sevgilinizle elleriniz yavaş yavaş birbirinden kopuyor, tıpkı gözleriniz gibi... Kanatlanmak trenin yanında uçmak istiyorsunuz... Ve ufukta tren kayboluncaya kadar el sallıyorsunuz... Belki de başka elleri o sanarak.

Nerede şimdi o eski ayrılıklar.

Kavuşmalar da sakinleşti, duruldu. Çılgınlıklar kesildi garlarda... Camın ardında kalan sevgililer sanki biraz uzaklaştı, yabancılaştı...

Köylerin, kasabaların, kentlerin koynunu, gerdaniyi koklayamıyoruz artık tren penceresinden... Doğanın tıpkı sesi gibi kokusu da kesildi... Mekece'den geçerken kimse duymuyor kavun kokusunu... Erguvan kokusunu... Kekik kokusunu... Tezek kokusunu... İzmit'ten geçerken anlamıyor kimse doğayı ne kadar tahrip ettiğimizi... Kimse duymuyor artık gaz kokusunu... Kanalizasyon kokusunu...

Evet artık penceresiz kaldık. Pencerelerimiz pencere gibi... Kuyu gibi sokaklara açılıyor pencerelerimiz. Güneş, betonların arkasında kaldı. Bir avuç gökyüzü hayaller için yetmiyor. Çocuk saçlarını rüzgara karşı duramıyor artık. Gözlerimizin içine giremiyor artık çer çöp. Isıramıyor tenimizi soğuk. Yakamıyor güneş tenimizi. Yapay kokular ise hep aynı. Yaşamı buğulu camlar ardında bıraktık.

BAKMAYIN

Dr. Galip UZUNCA

Biz de vaktiyle birer gençtik sevdik sevildik

Bu fani alemde ne mutlu günler edindik

Şimdi ise yılların esrarına yenildik

Bakmayın yüzdeki bu hazin kırışıklıklara

Maziye yansıtan engin buruşuklara.

Sevmeyi seilmeyi biz de bilenlerdeniz

Aşk iksirini kana kana içenlerdeniz

Gönül dergahına baş koyan erenlerdeniz

Bakmayın ak saçlarda yansıyan hüznülere

Yerinde yeller esen gülşenlerle güllere.

Geçse de uzun yıllar gayrı anılar yeter

Hayal olsa da gençlik eski sevdalar yeter

Vefasız baharlara buruk mısralar yeter

Bakmayın aynalarda yansıyan hayallere

Zevkle geçen bir ömrü solduran melâllere

Hayat gelip geçerken sessizce sedasızca

Terk-i diyar ediyor seneler vefasızca

Gençlik de güzellik de gidiyor vedasızca

Bakmayın gizem dolu bu meçhul son seyrana

Yeter ki kavuşalım İlahi Gülistan'a.

ANIT MİLLİ EĞİTİMCİ HİLMİ ZİYA APAK...

Av. Turgut İNAL

Tarihlerden 25 Ekim 2002, günlerden cuma. Balıkesir Lisesinden Hocamız Hilmi Ziya Apak'ın İzmir Karşıyaka'da kendi adını taşıyan Hilmi Ziya Apak Caddesi'ndeki Sallı Apartmanının 1. katındaki dairesindeydik. Bizi hafta içerisinde telefonla aramış, gelmemizi istemişti. Hocamızın oğlu İstanbul Üniversitesi Kimya Fakültesinde iki dönem Dekanlık yapmış Prof. Dr. Reşat Apak da bizi aramış ve babasının bizimle görüşmek istediğini söylemişti. Hocamızı sık ziyaret eden öğrencilerin içinde ve belki de başında bulunuyorduk. Her ziyaretimizde yüksek moral, güven ve yaşama bağlılık duygularıyla yanından ayrılıyorduk. Hocamız Hilmi Ziya Apak 50 yıl önce Balıkesir Lisesinde bize dört yıl müdürlük yapmıştı. Apak müdürü sevmeyen, ona hayran olmayan, ona minnet duygularıyla bağlı olmayan hiçbir öğrencisi yoktu, rastlamamıştık. Bundan önceki kitaplarımızda ondan söz eden yazılarımız yer almış, "Sadaka Gibi Demokrasi" kitabımızı da ilk başka ona armağan etmiştik. Hilmi Ziya Apak'ı daima Türk Milli Eğitiminin anıt hocası olarak anmışızdır. Balıkesir Lisesinin önünde bulunan meydana daha önceki yıllarda Hilmi Ziya Apak Meydanı adını Balıkesir Belediyesi vermiş, bu meydana bundan bir ay önce de yapılan törenle Hilmi Ziya Apak hocamızın maskı konmuştu. Törende maskı örten Türk bayrağını Apak hocamızın öğrencilerinden Balıkesir valisi Utku Acun, Belediye Başkanı Ziyaettin Tan ve diğer öğrencileri birlikte açmışlardı.

Hocamız bu ziyaretimizden çok mutlu oldu. Pırıl pırıl hafızasıyla güncel olaylara girmiş, 3 Kasım'da yapılacak seçimlerden söz etmiş, partilerin genel başkanlarının bir çoğunu sayarak onları değerlendirmiş, onlardan ünlü bir tanesi için, onu hiç onaylamam diyerek nedenlerini açıklamıştır. Balıkesir'den 7-8 milletvekili çıkıyor, siyasi hava nasıl diyerek Balıkesir'deki öğrencilerini de isimle-

rini birer birer sayarak sordu. Vali Utku Acun'dan söz ederek eşiyile birlikte Erdek'te kendisi ziyaret ettiklerini ve öğretmen olan eşini de çok beğendiğini ifade etti. Belediye Başkanı Ziyaettin Tan'a da selamlarını iletmemizi istedi.

Hocamızla sohbetimizde yeğeni İş Bankası emekli müdürlerinden Antakya'da oturan Ahmet Özmen ve eşi Gülçin hanım da vardı. Ahmet Özmen Hatay Baro Başkanı Nabi İnal'dan söz etmiş, komşusu olduğunu söylemişti.

Hocamıza, baskıya göndereceğimiz bu kitabımızı gösterdiğimizde çok memnun olduğunu söyledi. Bu kitabımızda sizin sözlerinizin ve anılarınızın da bulunmasını istiyoruz, izin verir misiniz diye sorduğumuzda, "Ne demek, şeref kazanırım" diyerek yeğenlerine dönmüş; "Turgut benim için eşsiz değerde olan bir insandır. Her zaman söylediğim gibi Balıkesir için de büyük bir şereftir Turgut'un Balıkesir'de yaşamış olması. Balıkesir'i dünyaya tanıtmış insandır. Vefakarlığı anlatılamayacak kadar büyüktür, değerlidir. Benim nazarımda eşi pek bulunmayan insanların başında gelir. Onun büyük çalışmalarını, cesaretini daima takdirle, şükranla karşılamışımdır. Bütün kalbimle bu eşsiz cesaretinin, çalışkanlığının, dinamizminin devam etmesini candan diliyor, sonsuz hayranlığımı tekrarlamak mutluluğuna da eriştiğim için ayrıca mutlu olduğumu söylemek istiyorum. Sevgi ve saygılarımla" demiştir.

Hocamız Hilmi Ziya Apak, sözlerine bir anısını anlatmak istediğini söyleyerek devam etti. "1953 senesinin 10 Temmuz günü Balıkesir Vali'sini ziyarete gittim. Vali muavini gelerek 'İptal edelim, okullar tatil' dedi. Ben de 'Neyi iptal ediyorsunuz?' diye sordum. 'Midilli'den davet var ama okullar tatil olduğu için bunu yerine getiremeyeceğiz' dedi. Ben de 'Ben bunu üstleniyorum' dedim. Üç gün içinde Balıkesir Lisesinden, Tica-

ret Lisesi'nden öğrencileri seçtim. Balıkesir Valisinden Midilli Valisine, Balıkesir Belediyesinden Midilli Belediyesine birer albüm hazırladım. Kendi imkanlarımla aldığım üç bin tane Türk-Yunan bayrak renklerinden rozet, sipahi sigarası ve çeşitli içkileri orada takdim etmek üzere yanımıza alarak Midilli'ye gittik. Türk- Yunan Dostluk Cemiyeti Başkanı Manoliakis Kavras heyetiyle birlikte bizi karşıladı. Midilli'ye 20 km. mesafede bulunan Osman Paşa Köşkü bize kamp yeri olarak ayrılmıştı. Üniversite öğrencileri her sabah bize hizmet ediyordu. Her sabah köşkün bahçesindeki bayrak direğine Türk bayrağı çekilerek Türk ve Yunan öğrenciler tarafından İstiklal Marşı söylendi. Çok seçme öğrencilerle gitmiştik. Aramızda bulunan Erdoğan Arıpınar kısa zamanda yarı Türkçe, yarı Yunanca şiirler yazmıştı. Götdüğümüz çelengi Meçhul Asker Anıtı'na törenle koymamız büyük sükse yaptı. Metropolit bizi ziyarete geldi, sonra biz onu ziyarete gittik. Metropolit, Vali ve Belediye Başkanı üzerinde bir otoritedir. Bir ay sonra Balıkesir'e döndüğümüzde Ağır Ceza Mahkemesi Başkanı, öğrencimiz Selçuk Bayraktar'ın babası: 'Sizi çok takdir ettim ama bir şeyinizi affetmiyorum. Çocuklara papazın (metropolit) elini öptürmüştünüz' dedi. 'Hayır biz öptürmedik, ama ben öyle insanın yüz defa elini öperim. Midilli'de otuz gün bizim bayrağımızı direğe çekti ve dalgalandı. Otuz gün İstiklal Marşımızı söyledi. O Metropolit Midilli gibi adada öyle büyük hizmetler vermişti ki Türkiye'de üniversitelerde bir tane röntgen cihazı yokken, Metropolit Midilli'ye bundan on tane temin etmiş, çok büyük hizmetler vermiş, hastaneler kurdurtmuş bir insan, bir dahi liderdi' dedim.

Midilli'den ayrılırken herkes ağladı. Yaptığım konuşmayı tercüme ettiler ve herkes çok duygulandı. Dönünce Türk-Yunan Dostluk Cemiyeti Başkanı Manoliakis Kavras'ın gösterdiği yakın ilgiyi, Türk dostu olduğunu, bürosunda Atatürk resminin ortada, kendi devlet büyüklerinin resminin bunun sağında, solunda bulunduğunu Türk yetki-

lilere anlattım. Bunun üzerine Midilli'de fahri konsolos ilan edildi. Orada Midilli'deki öğrencilerle tanışan çocuklarımız devamlı mektuplaştı."

"Devletlerarası dostluklar işte böyle kurulur ve gelişir hocam" dedik.

Hocam bütün öğrencileriniz, ben de dahil, biz sadece sizi çok sevdik, çok saydık, size minnet duygularıyla dolu yaşadık ve sizi hiç aklımızdan çıkarmadık. Başarılarımızın temelinde de sizin olduğunuzu daima söyledik ve bununla yetindik. Hiç birimiz size hocam gelin, sizi Milli Eğitim Bakanlığında Daire Başkanı yapıyoruz, Genel Müdürlüğe getiriyoruz, Müsteşarlığa buyurun, sizi parlamenter yapalım. Siz liselerin müdürü olmakla yetinecek insan değilsiniz. Siz Milli Eğitim Bakanı olmalısınız, demedik, dediğimizde de "Turgutcuğum, bana en büyük mükafatı sizler yaşamınızda ki başarılarınızla verdiniz. En büyük öğünüm de öğrencilerimdir" dediniz.

25 Ekim 2002

Değerli Orhan,

26.02.2004

Ağın Düşün Sanat Derginizin 144-145. sayılarının, Hocamız Hilmi Ziya Apak'a ait sayfalarının fotokopisini almış bulunuyoruz.

Sayın Orhan, önce zat-ı alinizi Ağınlıların şahsında kutlamak isterim. Koca koca il'ler ve büyük ilçe ve belde merkezleri, anlı şanlı kurum ve kuruluşlar, çok sayıda oda, dernek, federasyon ve sair kurumlar aylık dergi değil, broşür dahi çıkaramaz iken, çok sayıda 50'ye yakın baronun bile yayın organı yokken, AĞIN'ın aylık bir dergi çıkarması son derece kutlanılacak ve imrenilecek, hele hele bu derginin şimdiye dek 13 yıldan beri 144-145 sayı çıkarmış olması tam hayranlık duyulacak bir olaydır.

.....

Değerli ve büyük hocamız Hilmi Ziya Apak Ağınlı olduğunu, Ağınlı olmaktan mutluluk duyduğunu ve Ağın'ın eski ve önemli bir tarihi yerleşim yeri olduğunu söylediler. Siz de bu dergi hareketiniz ile bunu ayrıca ortaya koymuş bulunuyorsunuz.

Ağınlıları sevgi ve saygı ile kutlarım.

Av. Turgut İNAL

FIKRALAR

Mehmet ORHAN

Bıldık de mi Parayınan?

Ağın'da sebze ve meyvenin parayla satılmasından önceki yıllarda bir teyze, İstanbul'a oğlunun yanına gidiyor.

Oğul, her sabah işe gidip akşam geç döndüğü için anne evde yalnız, bir süre temizlikle yemekle uğraşıyor, sonra pencere önünden sokağı izliyor.

Birgün bakıyor ki yakınındaki köşe başında bir el arabası üzerine yerleştirilen tezgahda sebze meyve dolu. Komşu kadınlar gelip gelip alıyorlar.

Teyzenin gözüne domates iliştiriyor. Ben de onlardan alayım diye evden bohça yapacak bir bez alıp iniyor. Bir miktar domates dolduruyor, bezin uçlarını toplayıp elinde eve yollanıyor.

Satıcı hemen arkasından sesleniyor:

- Hanım teyze! Parasını vermedin. Teyze dönüyor, önemsemeyen azarlar gibi yanıtıyor:

- Anaa anam!.. Bıldık de mi parayınan?

“Yüz” diyemem “Doksan dokkuz”

Olay bu yüzyılın başlarında geçiyor.

Şenpınarlı Halil Emmi İstanbul'a bir iş tutmaya gidecek. O yıllarda en kestirme yol, Giresun'a dek on beş gün yürümek, oradan İstanbul'a vapurla gitmektir.

Halil Emmi on beş günde Giresun'a varıyor. Şöyle bir denize bakıyor, ucu bucağı görünmeyen dalgalı, kapkara sular.

- Buradan geçilemez diyerek dönüp köyüne geliyor

Merakla yanına gelen, çevresini saran komşuların denizin geçilemez, aşılabilir bir yer olduğunu söylüyor. Denizdeki suyun ne kadar çok olduğunu da şöyle tanınıyor:

- Bacımğilin büyük kazanla tam doksan dokkuz kazan su, yüz diyemem.

Bir Godik Fazla Vermişsiniz

Beyelması'ndan yukarı köylerin birine gelin gidiyor. Düğüncüler, gelini ata bindirmişler, kendileri de atlı-yayan, davul zurna eşliğinde, çalıp oynayarak, türküler söyleyerek köylerine gidiyorlar.

Yolun kıyısındaki tarlada ise, bir Beyelmalı çift sürüyor. Düğün alayı geçerken “Oha!” diyerek çifti eğliyor, elindeki massaya dayanarak türküyü dinliyor.

Her dizenin sonunu şöyle yineliyorlar.

Hozakpur'un kızları,

Birer girat gılgıla.

Bunu işiten Beyelmalı Çiftçi : - Vullahiii! diyor, o benim bildiğim kız ise, bir godik de fazla vermişsiniz.

Hacı Arif Bey Dinlenir

Pağnıklı Fehmi Dayı, hafif Türk müziğine müthiş kızarmış. Torunları ve yeğenleri radyoyu açtıkça:

- Bırakın şu gavur şarkılarını, der kapatmış.

Birgün yine radyo çalıyor. Türk müziğinden değişik eserler var. O sırada Fehmi Dayı işinden eve dönüyor.

Onu görür görmez yeğeni koşup radyoyu kapamak istiyor. Fehmi Dayı atılarak hemen kolundan tutuyor:

- Bu Hacı Arif Bey, yeğenim, Hacı Arif Bey, dinlenir.

Besim, Deli mi Olıysin?

Köyün çobanı Besim, o gün sürüyü çayın yanındaki “Ömer'in Gölü” civarında otlatıyor.

Bir ara dalgınlığına geliyor, dağılan sürüden bir kısmı civardaki Ziya Dayı'nın ekinlerine giriyor ve tarlaya epey zarar veriyor. Bunu haber alan Ziya Dayı geliyor. Kızgınlıkla Besim'i bir güzel haşlıyor.

Besim kısa boylu, bodur bir kişi, Ziya Dayı ise uzun boylu güçlü kuvvetli. Canı yanan Besim akşam eve dönüyor. Hıncını nasıl alsın? Düşünüyor, Dayı yoldan geçerken başına taş atacaktır.

Dayı, çobanın bu planını anlıyor. Pusu kurduğu yere gelmeden uzakta iken uyarıyı yapıyor.

- Ne o Besim, deli mi olıysin?

ÇOCUKLUK ÇAĞI BESLENMESİNDE MEYVE SUYUNUN YERİ

Dr. F. Emre CANPOLAT

Meyve suları çocuk hekimleri tarafından sağlıklı bebeklere ve küçük çocuklara vitamin C kalsiyum desteği olması ve katı gıdaların böbrek yükünü azaltmak amacıyla önerilmektedir. Meyve suyu tüketiminin faydaları olduğu halde bazı zararlı yönleri de vardır. Çocuklar meyve suyu tüketicileri içinde en büyük grubu oluşturur. Meyve suyunun tadı güzel olduğundan çocuklar tarafından sevilir. On iki yaşından daha küçük çocuklar toplumun %18'ini oluşturmaya karşın meyve suyu tüketiminin %28'ini bu grup gerçekleştirir. Çocuklar bir yaşına geldiğinde %90'ı meyve suyu tüketmiş olur. Ortalama günlük meyve suyu tüketimi bebeklerde yaklaşık 56.7 g/gün iken, bunların %2'si günde 450 gramdan daha fazla tüketir ve hatta bebeklerin %1'i günde 595 gramdan daha fazla meyve suyu tüketebilmektedir. Oyun çocukları ortalama günlük 170 g meyve suyu tüketirler. İki ile üç yaş arasındaki çocukların %10'u ve 4 ile 5 yaş arası çocukların %8'i günde 340 gr'dan daha fazla meyve suyu tüketmektedir. Adölesanlar ise en az tüketen grup olup bütün meyve suyu tüketiminin %10'unu oluşturmaktadır.

Food and Drug Administration (FDA) meyve suyu olarak etiketlenmiş ürünün %100 meyve suyu olmasını şart koşmuştur. Meyve suyu konsantresinden elde edilmişse etikette ürünün konsantre olduğu yazılmalıdır. Meyveli içeceğin %100 meyve suyundan daha az olması durumunda meyve suyu yüzdesi yazılmalıdır, içeceğin cinsi, meyveli içecek, kokteyl, meşrubat gibi tanımlanmaktadır. Genellikle meyveli içecekler meyve suyunu % 10 ile %99 arasında içerebilirler, bazen de tatlandırıcılar, aromalar, vitamin C ve kalsiyum gibi destekleyiciler eklenebilir. Bu içerikler FDA kurallarına uygun bir biçimde ürün etiketine yazılmalıdır.

Meyve suyunun asıl içeriği sudur. Karbonhidratlar meyve suyunu oluşturan en büyük ikinci kısım olup 11g/100 ml (0.44kcal/ml)'den 16 g/100ml (0.64kcal/ml)'ye kadar çıkabilir. Anne sütü ve standart bebek mamalarının karbonhidrat konsantrasyonu 100 mililitrede 7 gramdır.

Meyve suyunda az miktarda protein ve mineral bulunur. Bazı meyve sularında potasyum, vitamin A ve vitamin C yüksek miktarlarda bulunur. Ek olarak bazı meyve suları ve meyveli içecekler vitamin C ve kalsiyum ile desteklenmiştir. Meyve sularındaki vitamin C ve flavonoidlerin kanser ve kalp hastalıkları riskini azaltmak gibi uzun dönem etkileri olduğu bilinmektedir. Askorbik asit içeren meyve suları yiyeceklerle aynı anda tüketildiğinde demir absorpsiyonunu iki kat artırabilir. Bu durum düşük demir içeren yiyeceklerle beslenen çocuklar için önemli olabilir. Meyve suyu yağ ya da kolesterol içermez, içekte meyvenin po-

sası yoksa lif de içermez. Flor konsantrasyonu meyve suları ve meyveli içeceklerde farklılıklar gösterir. Bir çalışmada flor iyonu konsantrasyonu 0.02 ile 2.8 ppm (parts per million) arasında bulunmuştur. Konsantre meyve sularının flor içeriği meyve suyuna katılan suyun flor konsantrasyonu ile değişir. Üzüm suyu ince bağırsak duvarındaki sitokrom P-450 enzimini inhibe eden maddeler içerdiği için sisaprid, kalsiyum antagonistleri ve siklosporin gibi bazı ilaçların emilimini artırır. Bu ilaçların kullanılması halinde üzüm suyu tüketilmemelidir. Bazı üreticiler süt çocukları için özel meyve suyu üretmektedir. Bu meyve suları sülfite ve ek şeker içermezler, ancak normal meyve sularına oranla daha pahalıdır.

Meyve sularındaki dört ana şeker; sukroz, glukoz, früktoz ve sorbitoldür. Sukroz, ince bağırsak epitelinde bulunan sukraz enzimi ile 2 monosakkarit olan glukoz ve früktoza yıkılan bir disakkarittir. Glukoz ince bağırsaktan aktif taşıma sistemi ile hızla emilir. Früktoz, bir taşıyıcı ile hızlandırılmış taşıma mekanizması ile emilir.

Ek olarak früktoz bir disakkaridaz ilişkili taşıma sistemi ile de emilebilir, çünkü glukoz varlığında früktozun emilimi daha iyidir ve früktoz ile glukoz ortamda eşit miktarlarda bulunuyorsa emilim en yüksek oranda olur. Klinik çalışmalarda früktoz konsantrasyonu glukoz konsantrasyonunu geçtiği zaman (örneğin: elma ve armut suyu), her iki şekerin eşit konsantrasyonda bulunduğu meyve sularına göre (örneğin üzüm suyu) emilimde azalma görülür. Ancak uygun miktarlarda verildiğinde (10 ml/kg vücut ağırlığı) bu farklı meyve suları eşit olarak emilir. Sorbitol pasif difüzyon ile düşük hızlarda emilir, bunun sonucunda alınan sorbitolün büyük kısmı emilmemiş olur. İnce bağırsaklardan emilmeyen karbonhidratlar kolonda bulunan bakteriler tarafından fermente edilir. Bu bakteriyel fermentasyon, hidrojen, karbon dioksit, metan ve kısa zincirli yağ asitleri olan asetik asit, propionik asit ve bütirik asit oluşumu ile sonuçlanır. Bu gazlar ve yağ asitlerinin bir kısmı kolon epitelinden yeniden emilir, böylece emilmemiş karbonhidratların bir kısmı temizlenmiş olur. Meyve suları aşırı miktarlarda tüketildiğinde; emilmeyen, karbonhidratlar gastrointestinal sistemde osmotik yüklenmeye yol açar ve bu ishale, gaz, şişkinliğe ve karın ağrısına neden olabilir. Bazı hekimler bu nedenden ötürü kabızlık tedavisinde meyve sularının bol miktarda alınmasını önermektedir.

Besin piramidinde beş ana besin grubundan biri meyvelerdir. Günde 1600 kalori alan çocukların (1-4 yaş arası) günde iki kez meyve tüketmesi, günde 2800 kalori alması gereken çocukların (10-18 yaş arası) günde dört kez meyve

yemesi önerilmektedir. Bu meyve tüketiminin yarısı meyve sularından sağlanabilir (meyveli içeceklerden değil). Yüz yetmiş gram ağırlığındaki bir bardak meyve suyu bir porsiyon meyveye eşdeğerdir. Meyve suyunun tüm bir meyveye besinsel açıdan üstünlüğü yoktur. Ayrıca meyve suyu tüm meyvede bulunan lifden yoksundur. Yalnızca meyve suyu tüm meyveye göre daha kolay tüketilir. Bazı çalışmalarda daha fazla miktarda meyve suyu tüketen çocukların daha az meyve suyu tüketenlere göre daha uzun boylu ve daha düşük vücut kütle indeksine sahip oldukları saptanırken diğer çalışmalarda ise büyüme parametreleri ile meyve suyu tüketimi arasında ilişki bildirilmemiştir. Bu ilişkiyi ortaya koymak için daha fazla çalışmaya gereksinim vardır.

Pastörize meyve suları bebek çocuk ve adolesanlar için güvenlidir. Pastörize meyve sularında mikroorganizma yoktur. Pastörize edilmemiş meyve suları *Escherichia coli*, *Salmonella* ve *Cryptosporidium* gibi organizmaları bulundurabilirler.

Amerikan Pediatri Akademisi (AAP) ilk 6 ay bebeklere tek besin kaynağının anne sütü olması gerektiğini önermektedir. Altı aydan daha küçük bebeklere meyve suyu vermenin besinsel açıdan gerekliliği yoktur. Yüksek miktarlarda meyve suyu tüketimi malnütrisyon ve kısa boyla sonuçlanabilir. AAP ve Amerikan Pedodonti Akademisi, bebeklere meyve suyunun, biberonla değil bardakta verilmesini, bebeklerin ağızlarına biberon verilerek yatırılmamasını önermektedir. Biberonla meyve suyu tüketimi diş çürümelerine yol açar. Meyve suyu yemeğin bir parçası olarak tüketilmelidir. Mutsuz bir bebeği ya da bir çocuğu susturmak için kullanılmamalıdır. Çünkü bebekler günde 1600 kaloriden daha azına gereksinim duyarlar. Aşırı meyve suyu verilmesi anne süütünün ya da mamanın yerini alarak protein, yağ ve vitaminlerin ayrıca demir, kalsiyum ve çinko gibi minerallerin daha az alınmasına neden olur. AAP küçük çocuklarda akut gastroenterite yaklaşımda dehidratasyonu düzeltmek için oral rehidratasyon sıvılarının (ORS) kullanılmasını, ve gastroenterit atağından sonra normal beslenmenin sürmesini önermektedir. Meyve suyunun yüksek karbonhidrat içeriği (11-16 g %), ORS ile karşılaştırıldığında (2.5-3 g %) bağırsagın emilim yeteneğinin üzerine çıkmakta ve karbonhidrat malabsorpsiyonuna neden olmaktadır. Karbonhidrat malabsorpsiyonu osmotik ishale neden olur ve var olan ishalin şiddetini artırır. Meyve suyunun sodyum konsantrasyonu 1-3 mEq/L iken, ORS 40-45 mEq/L sodyum içerir. Akut ishalde dışkı sodyum konsantrasyonu 20-40 mEq/L'dir. Sıvı kaybı için meyve suyunun kullanılması bebeklerin hiponatremi geliştirmesine zemin hazırlayabilir.

Bebekler için yapılan öneriler oyun çocukları için de geçerlidir. Meyve sularının tadları iyi olduğundan oyun çocukları tarafından fazlaca tüketilirler. Besleyici olduğundan dolayı ebeveynler tarafından fazla tüketimi engellenmemektedir. Soda gibi enerji dengesizliğine yol açabilir. Aşırı miktarlarda meyve suyu alımı, ishale, aşırı ya da yetersiz beslenme

ye ve diş çürüklerine neden olabilir. Meyve suyu alımını 2 kez 170 gram ya da günlük önerilen meyve miktarının yarısı düzeyinde tutmak gerekmektedir. Bir çalışmada günde 340 gramın üzerindeki meyve tüketimi ile obezite arasında ilişki saptanmıştır.

Sonuçlar:

1. Meyve sularının altı aydan küçük süt çocuklarında besinsel yararı bulunmamaktadır.
2. Meyve sularının meyvenin tümüne göre besinsel yarar açısından üstünlüğü yoktur.
3. Saf meyve suları ya da işlenmiş meyve suları dengeli beslenmenin bir parçası olarak uygun miktarda tüketildiklerinde yararlıdır.
4. Meyve sularının dehidratasyon tedavisinde ya da ishalli çocuğa yaklaşımda yeri yoktur.
5. Aşırı meyve suyu tüketimi malnütrisyona sebep olabilmektedir (aşırı ya da yetersiz beslenme).
6. Aşırı meyve suyu tüketimi ishal, gaz, karın şişliği ve diş çürükleri ile ilişkilidir.
7. Pastörize edilmemiş meyve suları içerdikleri patojenler ile ciddi hastalıklara neden olabilirler.
8. Çeşitli meyve sularının çocuğun yaşına uygun miktarlarda tüketilmesi halinde herhangi bir klinik sorun ortaya çıkmaz.
9. Kalsiyum katkılı meyve suları kalsiyum açısından iyi bir kaynak olabilirler ancak, anne sütü, mama ya da inek sütüne göre diğer besinler açısından fakirdir.

Öneriler:

1. Altı aydan küçük süt çocuklarına meyve suyu verilmemelidir.
2. Meyve suyu alımı 1-6 yaş arasındaki çocuklar için günde 100-170 g, 7-18 yaş arasındaki çocuklarda ise günde 220-350 g ya da günde iki kez ile sınırlandırılmalıdır.
3. Çocuklar meyvelerin tümünü tüketmeleri açısından desteklenmelidir.
4. Süt çocukları, çocuklar ve adolesanlara pastörize edilmemiş meyve suları verilmemelidir.
5. Malnütrisyona (aşırı ya da yetersiz beslenme), ishali olan, aşırı gazı olan, karın ağrısı ve karın şişliği yakınması bulunan çocukların değerlendirilmesinde günlük tüketilen meyve suyu miktarı sorulmalıdır.
6. Diş çürüklerinin değerlendirilmesinde, meyve sularının hangi miktarda ve nasıl (biberonla, yatarken gibi) tüketildiği belirlenmelidir.
7. Hekimler meyve suları ya da meyveli içeceklerin kullanımı konusunda ailelerle konuşmalı ve aileleri bu iki içecek arasındaki farklar konusunda bilgilendirmelidir.

AĞIN'LA İLGİLİ HABERLER

* İlçemiz, Öğretmen Abdullah Lütfü İlköğretim Okulu 7-A sınıfı öğrencisi Hayrunnisa Ayhan, ilimiz genelinde çeşitli kategorilerde yapılan resim yarışmalarında 3 defa birincilik alma başarısı gösterdi.

Cumhuriyet Bayramı etkinlikleri çerçevesinde düzenlenen resim yarışması birincisi olan Ayhan, Elazığ Valiliğinin öncülüğünde, Azerbaycan'ın başkenti Bakü'de Nisan 2004 ayında gerçekleştirilen "Uluslararası XI. Hazar Şiir Akşamları" kapsamında ilköğretim öğrencileri arasında düzenlenen resim yarışmasında da birinciliği alma başarısını gösterdi. Eğitime %100 destek kampanyası çerçevesinde düzenlenen resim yarışmasında birinci olarak dereceye giren ve Ankara'da ödülünü alan Hayrunnisa Ayhan, "Resim yapmayı çok sevdiğini, duygularını resimle ifade etmekten hoşlandığını" belirtiyor. Okulda derslerinde de başarılı bir öğrenci olan Hayrunnisa Ayhan, örnek hareketleri ile okulunda ve çevresinde sevilen bir kişiliğe sahip bulunuyor.

* Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 84. açılış yıldönümü ve Milli Egemenlik Haftası etkinlikleri kapsamında, 22 Nisan 2004 tarihlerinde Ağın'da "Milli Egemenlik Yürüyüşü" yapıldı. İlçemiz kaymakamı Erdinç Filiz'in, kamu kurum ve kuruluşlarında görev yapan her kademedeki yönetici ve memurların, sivil toplum örgütü temsilcilerinin, vatandaşlar ile çok sayıda öğrencinin katıldığı "Milli Egemenlik Yürüyüşü" öncesi, ilçemiz Halk Eğitim Merkezi Folklor Ekibi yöremiz oyunlarından oluşan bir halk oyunları gösterisi sundu.

* Halen biri ilköğretim biri ortaöğretim kurumu olmak üzere iki eğitim kurumu olan ilçemizde, sürdürülen iyileştirme çalışmaları kapsamında; İbrahim Uçkunkaya Lisesi'nde mevcut bulunan bilgisayarların kullanılması için gerekli olan "Bilgi Teknolojisi" sınıfı kuruldu. Bu sınıf, içerisinde ağ sistemi kurulu olduğu halde, istenildiğinde sürekli internet bağlantısı sağlanabiliyor.

Öğretmen Abdullah Lütfü İlköğretim Okulunda ise; mevcut bulunan sınıfın bilgisayarının konfigürasyon olarak yükseltildiği belirtildi.

Okulları ziyaret ederek, çalışmalarını gören ilçemiz kaymakamı Erdinç Filiz, okullarımızın her türlü araç ve gereç eksikliklerini giderme yönünde azimli olduklarını, köy okullarımızda dahi bilgisayarın bulunmasının kendisine memnuniyet verdiğini, her iki okulda yapılan çalışmalara yaklaşık 4 milyar lira harcadığını, kendisinin eğitimcilerden ve öğrencilerden tek beklentisinin, başarı olduğunu vurguladı.

* Yapılan Mahalli İdareler Seçimleri sonunda Ağın belediye başkanlığını AKP adayı Mustafa Yantür kazandı. Mahalle ve köy muhtarlıklarını da yanda isimleri belirtilen hemşehrilerimiz yürütecek.

Kenan ÇOBANOĞLU
Mehmet KARAMAN
Saim YILMAZ
Osman GÜLBAHAR
Yusuf AKTAŞ
Aydın ÖKSÜZOĞLU
Rıza GÜNDÜZ
Mustafa UZUN
Hayrullah ERCAN
M. Naci EMİROĞLU
Şevket ÇELİK
H. Gazi YILDIZ
Bekir YALÇIN
Şükran DOYDU
Ömer AKIN
Mehmet YALÇIN
Osman TÜRKMEN
Mehmet ERTAŞ
Veli YILDIZ
Duran GÜLER

Ağın Merkez
Akpinar Mah.
Başpinar Mah.
Şenpinar Mah.
Altunayva Köyü
Aşağıyabanlı Köyü
Bademli Köyü
Bahadırlar Köyü
Balkayası Köyü
Beyelması Köyü
Demircarık Köyü
Dibekli Köyü
Öğrendik Köyü
Kaşpinar Köyü
Modanlı Köyü
Pul Köyü
Samançay Köyü
Saraycık Köyü
Yedibağ Köyü
Yenipayam Köyü

Yeni seçilen hemşehrilerimizi kutlar, görevlerinde başarılar dileriz.

* Malatya'daki hemşehrilerimiz, 8 Mart Dünya Kadınlar Günü'nü kutlamak amacıyla, yemekli toplantıda bir araya geldiler. Fevzi Şener'in şiirler okuduğu ve katılan tüm hanımlara çiçeklerin sunulduğu gece oldukça renkli geçti.

Biz de Malatya'daki hemşehrilerimizin Kadınlar Günü'nü yürekten kutluyor, mutlu yaşamlar diliyoruz.

* Malatya-Ağın ve Çevresini Kalkındırma Derneği'nin olağan Genel Kurul toplantısı 13 Mart 2004 tarihinde yapıldı. Genel Kurul sonucunda yeni Yönetim Kurulu; Başkan Av. Nurullah Güler, Başkan Yrd. H. Fazıl Ercan, Genel Sekreter Sümer Yalçın, Muhasip Özkan Yalçın, Üyeliklere ise Damla Korkmaz, Satım Güler ve Dr. Yusuf Güler'den oluştu.

Malatya Derneği'nin yeni yöneticilerini kutluyor, çalışmalarında başarılar diliyoruz.

* Ankara-Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği tarafından düzenlenen geleneksel Ağın Gecesi, 9 Nisan 2004 günü gecesi Gazi Üniversitesi Kültür Merkezi'nde gerçekleştirildi. İstanbul'dan gelen sanatçıların, saz ve sözleriyle gerçek bir Ağın şölenine dönüştürdüğü gece, halaylar eşliğinde geç saatlere kadar devam etti. Geceye 300'e yakın hemşehrimiz katıldı.

* Dergimizin dizgi ve mizampaj işlerinde özverili çalışmalarıyla bizlere her zaman destek olan değerli arkadaşımız Mehmet Akif Aldoğan ile Rabia Büyükoçak, 04.04.2004 tarihinde Demetevler Hacıgan Sofrası'nda yapılan düğünle mutluluğa adımlarını attılar.

Genç arkadaşlarımızı yürekten kutlar, yaşam boyu saadetler dileriz.

DOĞANLAR

MAHALLE VEYA KÖYÜ	ÇOCUĞUN ADI SOYADI	BABA ADI	DOĞUM YERİ	DOĞUM TARİHİ
Yedibağ Köyü	Ecem YILDIZ	İbrahim	Ağın	16.03.2004
Balcılar Mahallesi	Pelin DEMİR	Selçuk	Almanya	16.03.2004
Uzungil Mahallesi	Aslınur ŞAHİN	Oktay	Üsküdar	17.03.2004
Saraycık Köyü	Nisanur GÖZTOK	Necat	Pendik	23.03.2004
Öğrendik Köyü	A. E. Nisa AVCI	Sinan	Uşak	26.03.2004
Saraycık Köyü	Burak İKİNCİ	Abidin	Tekirdağ	29.03.2004
Müdürris Hüs. Ef. Mah.	Ahmet Kerem AKTAŞ	Hasan Basri	Elazığ	29.03.2004
Modanlı Köyü	M. Emre ACAR	Mustafa	Alaşehir	30.03.2004
Şenpınar Mahallesi	İrem ÇELİK	M. Kemal	Karşıyaka	01.04.2004
Saraycık Köyü	Seda Nur BEYAZ	Murat	Bağcılar	02.04.2004
Akpınar Mahallesi	Deniz KARAMAN	Ufuk	Konak	04.04.2004
Kuzgeçe Mahallesi	Ö. Polat BİÇİCİ	Engin	Ağın	08.04.2004
Balkaya Köyü	Burak ERGÜL	Hakan	Konak	16.04.2004
Kuzgeçe Mahallesi	Arda EKİCİ	Hakan	Kadıköy	23.04.2004
Modanlı Köyü	Elif ASLAN	İsmail	Eminönü	25.04.2004

Dünyaya yeni gelen yavrularımıza sağlıklı uzun ömürler diler, ailelerini kutlarız.

EVLENENLER

MAHALLE VEYA KÖYÜ	ADI SOYADI	EVLENİLENİN ADI SOYADI	EVLENİLEN YER	EVLENME TARİHİ
Bademli Köyü	Hasan ÖZDEM	Satiye SAĞLAM	Malatya	02.03.2004
Öğrendik Köyü	O. Mete KARADAYI	Fatıma KARADAYI	Malatya	10.03.2004
Pul Köyü	Recep ALPER	S. Ayşe PAMAK	Mamak	15.03.2004
Altunayya Köyü	Mete AKTAŞ	Meryem TAŞKIN	Bolu	09.04.2004
Hacıyusuf Mah.	Özer TAYAZ	Nermin Kahya TAYAZ	Çankaya	10.04.2004
Yedibağ Köyü	Ş. Ersan ÖZCAN	Hanife Hale ÜNAL	Üsküdar	15.04.2004
Şenpınar Mah.	Hasan YILMAZ	Yeşim GÖKTAŞ	Körfez	19.04.2004
Şenpınar Mah.	S. Tark ERCAN	Gül ŞAHİN	Karşıyaka	21.04.2004
Akpınar Mah.	Ufuk GÜLTEKİN	Aytül DAŞ	Elazığ	24.04.2004
Müd. Hüs. Ef. Mah.	M. Oğuz ERSÖZEN	Derya METİN	Çankaya	24.04.2004
Samançay Köyü	Utku YÜCEL	Ebru ERTONGUÇ	Kadıköy	24.04.2004

Yeni evlenen hemşehrilerimizi ve eşlerini kutlar, ömür boyu mutluluklar dileriz.

ÖLÜMLER

MAHALLE VEYA KÖYÜ	ADI SOYADI	DOĞUM TARİHİ	ÖLÜM YERİ	ÖLÜM TARİHİ
Yedibağ Köyü	Nurettin DAŞIK	15.10.1949	Şişli	01.03.2004
Bademli Köyü	Gülşen AYDIN	02.03.1951	Konak	04.03.2004
Uzungil Mah.	Mustafa AĞIN	01.06.1942	Seyhan	15.03.2004
Yenipayam Köyü	Emine GÜLER	01.04.1926	Malatya	16.03.2004
Akpınar Mah.	Mehmet ADIYAMAN	00.00.1935	Mamak	16.03.2004
Balcılar Mah.	Mehmet ÖZDEM	11.03.1928	Malatya	17.03.2004
Müd. Hüs. Ef. Mah.	Saliha AYDOĞMUŞ	00.00.1926	Elazığ	18.03.2004
Altunayya Köyü	Ergül ERDOĞAN	28.08.1958	Malatya	21.03.2004
Modanlı Köyü	Nabi ŞAHİN	18.10.1976	Fatih	22.03.2004
Modanlı Köyü	Muhlis YILMAZ	01.07.1942	Elazığ	27.03.2004
Saraycık Köyü	Naciye KÜÇÜKER	01.08.1947	G.O.Paşa	05.04.2004
Akpınar Mah.	Mustafa ÇAVUŞOĞULLARI	00.00.1338	Kadıköy	06.04.2004
Dibekli Köyü	Yeter YILDIZ	00.00.1335	G.O.Paşa	13.04.2004
Öğrendik Köyü	Perüze EKİNCİ	00.00.1927	Diyarbakır	15.04.2004
Tatarağası Mah.	Mehmet ALP	17.09.1338	Çankaya	25.04.2004
Dibekli Köyü	İbrahim SEZER	15.03.1962	Şişli	26.04.2004
Hacıyusuf Mah.	M. Fahri ÖZMEN	00.00.1326	Pendik	28.04.2004

Ölenlere Tanrı'dan rahmet, ailelerine ve yakınlarına başsağlığı dileriz.

D U Y U R U

Değerli hemşehrilerimiz,

Ağın Kültür ve Dayanışma Derneği'nce Orman Bakanlığı Atatürk Söğütözü Orman İçi Dinlenme Tesislerinde piknik düzenlenmiştir.

Piknik 27 Haziran 2004 Pazar günü 10.00-18.00 saatleri arasındadır.

1- ULAŞIM

- Ankaray ile AŞTİ'ye kadar gelinip oradan yaklaşık 500-600 m. yürüyerek Varan Otobüs İşletmeleri arkasındaki sahaya gidilebilecektir.

- Otobüslerle Söğütözü Dinlenme Tesisleri önünde veya Ankara-Eskişehir yolu Söğütözü köprüsünde inilmek suretiyle ulaşım sağlanacaktır.

- Arabalarınız ile gelindiğinde tesis içerisinde park yeri mevcuttur.

2- GİRİŞ ÜCRETİ

- Piknik sahasına giriş ücretlidir.

- İşletici tarafından, büyükler için kişi başına 1.500.000 TL, Öğrenciler için ise 750.000 TL. giriş ücreti alınmaktadır.

- Araba ve içerisinde oturanlar için toplam 6.500.000 TL. istenmektedir.

- Çocuklar için herhangi bir ücret ödenmeyecektir.

3- MÜZİK

- Piknik sahasında müzik ekibi organize edilmiştir.

4- YEMEK VE MEŞRUBAT

- Piknik alanında ücreti karşılığında döner, mangal için et, yemek, meşrubat bulunmaktadır.

- İsteyenler yiyecek ve içeceklerini, mangal, ihtiyaç duyacakları techizatı ve tüplerini kendileri getirebilirler.

5- OTURMA YERİ

- Piknik sahasının bir bölümü Ağınılılar için ayrılmıştır. Ağaçlık ve yeşil bir alandır.

- Oturmak için banklar ve masalar mevcuttur.

- Bunların yetismeme durumu dikkate alınarak kendi yaygı ve oturma önlemlerini almanız gerekmektedir.

Hep birlikte olmak ve eğlenmek için haberi olanın, olmayanlara da duyurması ricasıyla.

AĞIN KÜLTÜR VE DAYANIŞMA DERNEĞİ

Tel: 426 75 90

Söğütözü Dinlenme

Tesisleri: 285 73 39